

Zamawiający:

Miasto Piotrków Trybunalski
Pasaż Karola Rudowskiego 10
97-300 Piotrków Trybunalski

**Związek Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych
Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów**

Wykonawca:

Instytut Badawczy IPC sp. z o.o.

ul. A. Ostrowskiego 9
53-238 Wrocław
www.instytut-ipc.pl

Zespół autorski:

Jacek Dębczyński – kierownik projektu

Marek Karłowski - członek

Artur Kotliński - członek

Jarosław Sawicki - członek

Emilia Pokropińska - członek

Katarzyna Szoka - członek

Spis treści

I.	Wprowadzenie do Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów 2030.....	4
1.	Wstęp.....	4
2.	Podstawa prawna opracowania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.....	4
2.1.	Uwarunkowania prawne europejskie, krajowe i regionalne	4
2.2.	Uwarunkowania prawne lokalne	5
3.	Ocena zgodności dokumentu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych z dokumentami regionalnymi, krajowym i europejskimi.	6
II.	Synteza diagnozy obszaru realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego wraz z analizą problemów i potrzeb	11
1.	Analiza problemów i potencjałów w obszarze Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w sferach społecznej, gospodarczej i przestrzenno-funkcjonalnej.	11
2.	Analiza SWOT.....	26
3.	Podsumowanie diagnozy - wnioski odnoszące się do sfer społecznej, gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej - analiza potrzeb rozwojowych.....	29
III.	Logika Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego .	32
1.	Struktura Strategii ZIT	32
2.	Cele i działania Strategii ZIT MOF	34
3.	Projekty zintegrowane	41
3.1.	Istota projektów zintegrowanych.....	41
3.2.	Lista projektów zintegrowanych.	42
4.	Źródła finansowania projektów ZIT.....	52
4.1.	Obszary wsparcia w ramach Funduszy Europejskich dla Łódzkiego (FELD).....	52
IV.	Warunki i procedury (w tym tryb wyboru projektów) obowiązujące w realizacji Strategii ZIT.	53
V.	Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych	57
1.	Komunikacja z partnerami społecznymi.....	57
2.	Współpraca z partnerami przy realizacji Strategii ZIT MOF.....	57
3.	Konsultacje dokumentu Strategii ZIT MOF.....	59
VI.	Monitoring i ewaluacja Strategii ZIT MOF 2030	60
1.	Wprowadzenie	60
2.	Monitoring i ewaluacja Strategii.	60
	Wykaz skrótów.....	66
	Spis tabel.....	67

I. Wprowadzenie do Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów 2030.

1. Wstęp

Zarządzanie rozwojem w tak wielu aspektach funkcjonowania obszaru składającego się z 25 jednostek samorządowych: gospodarczym, społecznym, infrastrukturalnym i środowiskowym jest procesem bardzo złożonym, wymagającym kompleksowego planowania długookresowego oraz podejmowania zasadniczych decyzji dla społeczności lokalnej ze wszystkich miast i gmin oraz łącznie dla całego obszaru. Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów 2030 (dalej: Strategia ZIT MOF 2030), jest strategią terytorialną w rozumieniu art. 29 rozporządzenia ogólnego (Rozporządzenie PE i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.) oraz zapisów Umowy Partnerstwa (przyjętej 30 czerwca 2022 r.). Dokument stanowi narzędzie zarządzania rozwojem Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego poprzez wykorzystanie planowanych do uruchomienia źródeł finansowania w programie regionalnym Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021- 2027 (dalej: FEŁ2027). Strategia ZIT MOF 2030 stanowi instrument pozyskiwania środków zewnętrznych dla Partnerów Porozumienia.

2. Podstawa prawna opracowania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych

2.1. Uwarunkowania prawne europejskie, krajowe i regionalne

Uwzględniając dotychczasowe rezultaty osiągnięte we wcześniejszych okresach programowania środków europejskich oraz dynamikę zmian społecznych, gospodarczych a w szczególności politycznych w Europie i na świecie, Komisja Europejska uwzględniając polityki krajowe, przygotowała nowe cele i kierunki wsparcia w ramach perspektywy finansowej 2021–2027. Znalazły one wyraz w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności. Strategie Terytorialne zdefiniowane są w art. 29 powyższego rozporządzenia.

Stosowanie powyższego Rozporządzenia reguluje w Polsce Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027. (Dz.U. 2022 poz. 1079).

Wraz z tym zmieniają się narzędzia, instrumenty i warunki finansowania oraz zasady współpracy z samorządami. Skutkuje to koniecznością przygotowania nowych dokumentów strategicznych w jednostkach administracji publicznej w Polsce.

W pracach nad Strategią ZIT MOF 2030 wykorzystywane były zapisy określone w Zasadach Realizacji Instrumentów Terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027, opublikowane przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej w sierpniu 2022 r.

Podstawowymi regulacjami regionalnymi są:

- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (SRWŁ 2030),
Dokument ten jest podstawą dla kształtowania i prowadzenia przez samorząd województwa polityki regionalnej w perspektywie średniookresowej oraz stanowi wytyczne do planowania strategicznego na poziomie ponadlokalnym i lokalnym.
- Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 (FEŁ 2027).

Dokument ten jest podstawowym instrumentem finansowania konkretnych przedsięwzięć realizowanych zgodnie z polityką regionalną prowadzoną przez samorząd województwa zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030.

2.2. Uwarunkowania prawne lokalne

- 1) Idea współpracy samorządów pojawiła się w następstwie utworzenia i realizacji instrumentu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski - Bełchatów. Każdy z przyszłych Partnerów Porozumienia podjął Uchwałę Rady w sprawie przystąpienia do współpracy w formule porozumienia międzygminnego. To pozwoliło na sformalizowanie współpracy.
- 2) Podstawą formalną opracowania Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów 2030 jest Porozumienie międzygminne podpisane w dniu 11 stycznia 2022 r. w sprawie powołania Związku ZIT, mającego na celu współpracę jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów, służącego realizacji zadań w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Strony Porozumienia powierzyły Miastu Piotrków Trybunalski rolę Lidera i postanowiły, że Lider będzie je reprezentował w procesie programowania, negocjacji i przygotowania dokumentów strategicznych oraz wszelkich innych dokumentów niezbędnych do realizacji ZIT w ramach perspektywy finansowej 2021 – 2027 wymaganych przez Zarząd Województwa Łódzkiego oraz inne podmioty.
- 3) Miejski Obszar Funkcjonalny (MOF) Radomsko - Piotrków Trybunalski - Bełchatów - obejmuje 25 gmin: 9 jednostek z powiatu piotrkowskiego (Miasto Piotrków Trybunalski oraz gminy: Rozprza, Sulejów, Wolbórz, Gorzkowice, Grabica, Moszczenica, Wola Krzysztoporska Czarnocin), 9 z powiatu radomszczańskiego (Miasto Radomsko oraz gminy: Kamieńsk, Dobryszyc, Gidle, Gomunice, Kobbiele Wielkie, Kodrąb, Ładzice i Radomsko), 7 z powiatu bełchatowskiego (Miasto Bełchatów oraz gminy: Bełchatów, Drużbice, Kleszczów, Kluki, Szczerców, Żelów).
- 4) Porozumienie stanowi ramy prawne i instytucjonalne do przeprowadzenia procesu przygotowania i realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski - Bełchatów. Dokument określa szczegółowe zasady współpracy stron porozumienia przy programowaniu, wdrażaniu, finansowaniu, ewaluacji oraz uzgadnianiu wspólnych inwestycji, bieżącej obsłudze i rozliczeniach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.
- 5) Prezydent Miasta Piotrkowa Trybunalskiego, Zarządzeniem Nr 161 z dnia 4.06.2024 roku, powołał Zespół Doradcy partnerów społeczno-gospodarczych stanowiących ciało doradcze przy opracowywaniu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów 2030. Do zadań Zespołu, należy opiniowanie decyzji Lidera, związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów 2030, poprzez przyjmowanie stosownych uchwał lub stanowisk.

3. Ocena zgodności dokumentu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych z dokumentami regionalnymi, krajowym i europejskimi.

Celem analizy przeprowadzonej w tym rozdziale jest zestawienie celów strategicznych dokumentów nadrzędnych z celami Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych MOF Radomsko-Piotrków Trybunalski-Belchatów 2030. Cele dokumentu Strategii ZIT zestawiono w tabeli poniżej z celami takich dokumentów jak: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030, Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce. Wszystkie cele Strategii ZIT wpisują się w zakres celów dokumentów nadrzędnych.

Poniżej w Tabeli 1 przedstawiono powiązania pomiędzy celami Strategii ZIT MOF 2030 z celami i kierunkami innych dokumentów strategicznych wyższego rzędu wskazanymi powyżej. Kolorem szarym zaznaczono te relacje, w których występuje powiązanie co oznacza, że cele Strategii ZIT wpisują się w cele i kierunki dokumentów wyższego rzędu. Brak zaznaczenia na szaro oznacza, że cele Strategii ZIT nie realizują bezpośrednio celów strategicznych i kierunków interwencji dokumentów strategicznych wyższego rzędu.

Tabela 1. Ocena spójności dokumentu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów 2030 z dokumentami wyższego rzędu.

DOKUMENT WYŻSZEGO RZĘDU	CELE STRATEGICZNE ZIT	Cele szczegółowe/kierunki działań	Cel strategii 1: Wyższa efektywność energetyczna obiektów i przestrzeni publicznych na obszarze MOF	Cel strategii 2: Zwiększony udział energii pochodzącej z odnawialnych źródeł na obszarze MOF	Cel strategii 3: Zwiększona skuteczność działania OSP w prowadzeniu akcji ratowniczych i likwidacji skutków katastrof i awarii	Cel strategii 4: Poprawa i utrzymanie bioróżnorodności na terenach zagrożonych degradacją przyrodniczą	Cel strategii 5: Zwiększenie dostępu do niskoemisyjnego, multimodalnego transportu pasażerskiego o wysokim standardzie	Cel strategii 6: Zwiększona atrakcyjność turystyczna MOF
	CELE STRATEGICZNE/OPERACYJNE I HORYZONTALNE							
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030	Cel horyzontalny: Efektywnie i odpowiedzialnie zarządzane województwo	a. Podnoszenie wiedzy i umiejętności z zakresu planowania i zarządzania rozwojem pracowników administracji samorządowej wszystkich szczebli b. Upowszechnianie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w zarządzaniu rozwojem c. Wzmacnianie współpracy i partnerstwa samorządów d. Prowadzenie zintegrowanej i terytorialnie ukierunkowanej polityki zrównoważonego rozwoju przestrzennego						
	1. Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka	1.1 Zwiększenie potencjału badawczego i innowacyjnego 1.2. Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego 1.3. Wsparcie rozwoju MŚP 1.4. Rozwój sektora rolnego i zwiększenie jego konkurencyjności						
	2. Obywatelskie społeczeństwo równych szans	2.1. Rozwój kapitału społecznego 2.2. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców 2.3. Ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego						

	3. Atrakcyjna i dostępna przestrzeń	3.1. Adaptacja do zmian klimatu i poprawa jakości zasobów środowiska 3.2. Ochrona i kształtowanie krajobrazu 3.3. Zwiększenie dostępności transportowej 3.4. Nowoczesna energetyka w województwie 3.5. Racjonalizacja gospodarki odpadami 3.6. Zwiększenie dostępności do usług teleinformatycznych						
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku	Kierunek interwencji 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce							
	Kierunek interwencji 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym;							
	Kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności;							
	Kierunek interwencji 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów							
	Kierunek interwencji 5: ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko							

	Kierunek interwencji 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe							
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym	1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo 1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze 1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.						
	Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego 2.2. Wsparcie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach						
	Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie	3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem 3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych 3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej						

Umowa Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce	1.1 Cel „Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej”							
	1.2. Cel „Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa”							
	1.3. Cel „Lepiej połączona Europa”							
	1.4. Cel „Europa o silniejszym wymiarze społecznym”							
	1.5. Cel „Europa bliższa obywatelom”							
	1.6. Cel „Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie”							

II. Synteza diagnozy obszaru realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego wraz z analizą problemów i potrzeb

1. Analiza problemów i potencjałów w obszarze Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w sferach społecznej, gospodarczej i przestrzenno-funkcjonalnej.

SFERA SPOŁECZNA

Uwarunkowania rozwoju MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów w istotnym zakresie kształtowane będą przez zmiany demograficzne, które związane będą zarówno ze starzeniem się społeczności, postępującą depopulacją wybranych przestrzeni oraz zmniejszaniem się liczby ludności w wieku produkcyjnym.

Na obszarze MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów występuje duże wewnętrzne zróżnicowanie struktury wiekowej ludności, kształtowane przez zjawiska migracji, w tym odpływ mieszkańców miast na sąsiednie obszary wiejskie, odpływ migracyjny młodych oraz spadek liczby mieszkańców na części obszarów wiejskich, przy zdecydowanie niższej mobilności osób starszych.

W okresie od 2010 do 2020 roku układ osadniczy MOF charakteryzował się znaczną dynamiką przemieszczeń ludności. Widoczne było to w zmianie liczby ludności w gminach bezpośrednio sąsiadujących z miastami rdzeniowymi. Jednocześnie rdzeń MOF charakteryzował się znacznym spadkiem liczby ludności (Bełchatów -7,0%, Radomsko – 6,4%, Piotrków Trybunalski – 6,0%), co związane było m.in. z migracją mieszkańców na tereny podmiejskie. Migrację w celach osadniczych z obszaru miejskiego na obszary podmiejskie obserwowano szczególnie w przypadku Bełchatowa. Spadek liczby mieszkańców o 7,0% w Bełchatowie skorelowany był ze znaczącym wzrostem liczby mieszkańców gmin ościennych. Gmina Kleszczów na przestrzeni 10 lat odnotowała wzrost liczby mieszkańców aż o 36,6% (najwięcej w skali MOF), a gmina Bełchatów o 17,0%. Spośród gmin tworzących MOF znaczny wzrost liczby ludności odnotowały gmina Wolbórz (7,7%) i Kluki (6,0%). Na części obszaru MOF (łącznie 12 gmin) widoczne były zjawiska depopulacji, przy czym największy spadek liczby mieszkańców dotyczył obszaru gminy Gidle (-7,6%), Kodrąb (-6,3%) i Kamieńsk (-5,0%).

Na obszarze MOF występują zjawiska starzenia się społeczeństwa, których przejawem jest wzrost potrzeb socjalnych, pomocy społecznej, opieki zdrowotnej. Prognoza demograficzna wskazuje, że te potrzeby będą stanowić wyzwanie dla polityki społecznej przez kolejne dekady.

Najwyższe wskaźniki wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym występują w przestrzeniach miejskich. Dane GUS za 2020 rok wykazują, że 25,4% mieszkańców Piotrkowa Trybunalskiego stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym, Radomska – 25,9%, a Bełchatowa - 21,9%, przy średniej wynoszącej dla MOF 20,9%, województwa łódzkiego – 24,7% i kraju – 22,3%. Obserwowana w miastach rdzeniowych MOF sytuacja demograficzna wskazuje, że to właśnie w nich będą koncentrować się najistotniejsze problemy powiązane ze starzejącym się społeczeństwem. Stosunkowo wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców odnotowano także w gminach: Gidle (24,0%), Żelów (22,3%), Kodrąb (22,2%), Gomunice (22,1%), Wolbórz (21,6%) i Drużbice (21,3%).

Bardzo niskie wskaźniki urodzeń, przy jednoczesnej coraz mniej licznej populacji kobiet w wieku rozrodczym, wpływać będą na dynamikę zjawisk depopulacyjnych i jednocześnie na kształtowanie się coraz mniej korzystnej struktury wieku. Na obszarze MOF w latach 2010 – 2020 odnotowano znaczące spadki liczby ludności w wieku produkcyjnym. Największe spadki obserwowane są w przestrzeniach

miast rdzeniowych: Bełchatów (-12,2 pp.), Piotrków Trybunalski (-7,0 pp.), Radomsko (-5,6 pp.) oraz gmin: Wolbórz (-5,3 pp.) i Żelów (-4,1 pp.).

Prognozy demograficzne dla obszaru MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów wskazują na to, że depopulacja dotyczyć będzie jego znacznej części, a związana będzie z niekorzystną strukturą wiekową społeczeństwa, pogłębioną przez niskie wskaźniki urodzeń oraz odpływ migracyjny, głównie młodych osób.

Powyżej opisane zjawiska będą czynnikami ograniczającymi aktywność ekonomiczną mieszkańców i wpływać będą na sytuację na rynku pracy. Występuje tu sprzężenie kilku niekorzystnych zjawisk, w tym związanych m.in. ze starzeniem się społeczeństwa, potrzebą pogodzenia opieki nad osobami zależnymi, przy jednoczesnym kurczeniu się liczby ludności w wieku produkcyjnym i odpływem migracyjnym młodych. Zjawiska demograficzne w znacznym stopniu kształtować będą potrzeby odnoszące się do polityki pomocy społecznej i opieki zdrowotnej.

W związku z tym, że obszar MOF nie jest jednorodny pod względem problemów społecznych, choć wiele z nich ma wspólną genezę, identyfikuje się w nim gminy o zdecydowanie większym zasięgu pomocy społecznej. Zasięg ten wyraża liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności, dla którego średnia wartość w 2020 r. dla kraju wynosiła 414 osób na 10 tys. mieszkańców, a dla województwa łódzkiego 398 osób. Tak określony zasięg pomocy społecznej największą wartość w MOF w 2020 r. przyjął w gminie wiejskiej Kobbie Wielkie, w której z pomocy korzystało 868 osób. Poza gminą Kobbie Wielkie, wartości przekraczające wskaźniki krajowe odnotowało aż 11 gmin MOF, w tym: Żelów (665), Dobryszyc (642), Ładzice (614), Kleszczów (579), Wola Krzysztoporska (542), gmina Radomsko (519), Wolbórz (471), Grabica (447), miasto Radomsko (442), Sulejów (429) i Drużbice (424).

Pomimo widocznej zasadniczej zmiany w zakresie sytuacji demograficznej na obszarze MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów obserwowano szereg korzystnych przemian oraz impulsów rozwojowych w sferze społecznej. Zaliczyć można do nich m.in. wzrost aktywności społecznej, rozwój infrastruktury i oferty kultury, sportu i rekreacji oraz opieki zdrowotnej.

Na obszarze MOF, podobnie jak i w całej Polsce, zauważalny był rozwój III sektora (fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne, itp.), a aktywność społeczna mieszkańców przejawiała się działalnością w różnego rodzaju organizacjach pozarządowych, jak i w aktywnym korzystaniu z ich oferty. Wzrost liczby organizacji pozarządowych wyrażany jest we wskaźnikach organizacji pozarządowych w relacji do liczby mieszkańców. W 2010 r. dla województwa łódzkiego na 10 tys. mieszkańców notowano 27 organizacji pozarządowych, w 2020 roku wskaźnik ten wzrósł o 38,5% do 36 organizacji. W MOF notowano duże zróżnicowanie nasyceniem organizacji pozarządowych, od 20 na 10 tys. mieszkańców w gminie Dobryszyc do 68 w gminie Czarnocin, przy czym w każdej z jednostek terytorialnych odnotowano zauważalne wzrosty wartości nasycenia organizacjami pozarządowymi.

Wraz ze stowarzyszeniami i fundacjami na obszarze MOF działają liczne organizacje o charakterze społecznym, wśród których przeważają jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej oraz Koła Gospodyń Wiejskich. Organizacje te pełnią rolę zapewniające bezpieczeństwo publiczne oraz integrację społeczności lokalnej, z jednoczesnym kultywowaniem regionalnego folkloru i tradycji.

Istotną rolę w upowszechnianiu aktywności fizycznej wśród mieszkańców MOF pełnią lokalne kluby sportowe. Według danych GUS w 2020 r. na terenie gmin tworzących MOF działało łącznie 137 klubów

sportowych, a ich liczba od 2010 roku zwiększyła się o 35 (34,3%). Był to trend spójny z trendem obserwowanym, zarówno w skali kraju, jak i na obszarze województwa łódzkiego.

Na terenie MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów działalność kulturalna była realizowana przez liczne instytucje i placówki kulturalne, które są prowadzone i finansowane przez jednostki samorządu terytorialnego. Uzupełnia je bogata oferta komercyjna.

Na terenie gmin MOF zauważalny był wyraźny trend wzrostowy w obszarze liczby aktywnych grup artystycznych. Pomiędzy 2011 a 2020 rokiem odnotowano ogólny wzrost liczby grup artystycznych na obszarze funkcjonalnym – z 65 do 145, na co w szczególności wpływ miał wzrost ich liczby w miastach.

Na powyższe pozytywne zjawiska istotny wpływ mają zjawiska demograficzne oraz sytuacje kryzysowe, do których zaliczyć można m. in. pandemię COVID-19. Wpływały one na ograniczanie aktywności społecznej, w tym aktywnego uczestnictwa w ofercie kultury. Zjawiska demograficzne również wpływają na aktywność społeczną. Grupami szczególnie aktywnymi są m. in. seniorzy. Jednocześnie potencjał aktywności może w przyszłości maleć, ze względu na starzenie się kadr organizacji pozarządowych, instytucji kultury, czy też klubów sportowych.

Na terenie MOF działa łącznie 5 szpitali. W 22 gminach MOF świadczone są usługi pomocy doraźnej w ramach przychodni POZ oraz przez lekarzy rodzinnych. Obszary wiejskie Radomska i Bełchatowa korzystają z tego typu usług w miastach. Na obszarze MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów pomiędzy 2010 r., a 2020 r. zaobserwowano znaczny wzrost liczby przychodni ogółem, który wyniósł 31,4%. Największy wzrost dotyczył gmin wiejskich: Grabica (200%), Kleszczów (150%) i Radomsko (100%), w której w 2010 r. nie było żadnej przychodni. W zestawieniu danych za rok 2010 i 2020 okazuje się też, że liczba przychodni ogółem podwoiła się w trzech gminach: Sulejów, Wolbórz i Szczerców.

Pod względem liczby lekarzy na 10 tys. mieszkańców województwo łódzkie plasuje się na pierwszym miejscu w Polsce. Również gminy MOF cechuje teoretyczna wysoka dostępność personelu lekarskiego. W 2020 r. wartość wskaźnika liczby lekarzy w relacji do liczby ludności wynosił w Piotrkowie Trybunalskim 62,6, będąc wyższą od średniej krajowej (59,7) i niewiele niższą od wojewódzkiej (67,1). Była to najwyższa wartość w obszarze MOF. Drugie miejsce zajął powiat bełchatowski z liczbą 50,1 lekarzy przypadających na 10 tys. mieszkańców. Najwyższy wzrost liczby kadry lekarskiej od 2010 r. odnotował powiat radomszczański – 61,8%, mający w 2020 r. 42,4 lekarzy na 10 tys. mieszkańców.

Na terenie MOF identyfikowane problemy w ochronie zdrowia mają źródła w niewystarczającej liczbie POZ w stosunku do liczby mieszkańców, ograniczonym dostępie do lekarzy specjalistów, w tym opieki psychiatrycznej, a także usług rehabilitacyjnych.

Szczególny potencjał na obszarze MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów występuje w sferze edukacji, przy jednoczesnym deficycie rozwiązań z zakresu opieki nad dziećmi.

Na obszarze MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów realizowana jest edukacja na wszystkich szczeblach – od poziomu przedszkolnego do poziomu uczelni. Szczególnym deficytem praktycznie we wszystkich jednostkach samorządowych jest dostęp do opieki żłobkowej.

W latach 2010-2020 widoczny był wzrost liczby przedszkoli, co przełożyło się na wzrost liczby dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat. Najwyższą wartością wskaźnika w 2020 r. charakteryzowało miasto Bełchatów (1 067). W gminie Kodrąb widoczna była

największa dynamika wzrostu wartości liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat. (wzrost z 7 w 2010 r. do 595 w 2020 r.). Wysokimi wskaźnikami dotyczącymi dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat charakteryzowały się: Piotrków Trybunalski (953), Radomsko (968), Kleszczów (929) i Szczerców (901).

Jak wynika z danych GUS w 2020 r. na obszarze MOF było 127 szkół podstawowych, z czego najwięcej w Piotrkowie Trybunalskim (21). W pozostałych miastach rdzeniowych liczba szkół była mniejsza adekwatnie do ich powierzchni i liczby ludności - Radomsko (11) i Bełchatów (10). Wśród pozostałych gmin największą liczbą szkół podstawowych (7) zarządzały gminy: Żelów, Sulejów i gmina Bełchatów.

Poziom kadry nauczającej i stan bazy edukacyjnej, pozostającej w zarządzie jednostek MOF w odniesieniu do edukacji podstawowej, wskazuje na ich niewystarczające przygotowanie do świadczenia kompleksowych usług edukacyjnych. Potwierdza to analiza wskaźników zdawalności egzaminu ósmoklasisty, gdzie wartości osiągnięte przez 18 z 25 gmin MOF są niższe od średniego poziomu notowanego w województwie łódzkim i kraju. Najlepsze wyniki (powyżej średniej kraju) osiągnęły szkoły z terenu gminy Kleszczów i miasta Piotrkowa Trybunalskiego.

Na terenie MOF w 2020 r. funkcjonowały łącznie 82 szkoły ponadpodstawowe (licea ogólnokształcące, technika, szkoły branżowe) i 1 szkoła artystyczna - Liceum Sztuk Plastycznych w Piotrkowie Trybunalskim. Łączna liczba uczniów szkół średnich w 2020 r. wyniosła 18 426 (w tym 49 uczniów ww. Liceum Sztuk Plastycznych). Najwięcej uczniów kształciło się w szkołach ogólnokształcących działających na terenie MOF – 8 618. Na drugim miejscu pod względem popularności były szkoły średnie zawodowe, w których uczyło się 7 820 uczniów. W związku z reformą systemu oświaty, jaka miała miejsce w 2019 r., od roku szkolnego 2017/2018 dotychczasowe szkolnictwo zawodowe zastąpiły szkoły branżowe, a tym samym zaprzestano rekrutacji do zasadniczych szkół zawodowych. W 2020 r. na terenie MOF działało 14 szkół branżowych (bez zmian od 2017 r.), do których uczęszczało 1 863 uczniów. Dane wskazują na rosnące zainteresowanie kształceniem zawodowym w porównaniu do kształcenia ogólnego. Na przestrzeni lat 2010 – 2020 liczba uczniów liceów ogólnokształcących zmalała o 8,01%, a techników o 4,5%. W latach 2017-2020 aż o 258,27% wzrosła liczba uczniów szkół branżowych, co jest bezpośrednim rezultatem wygaszania zasadniczych szkół zawodowych, promocji i upowszechniania szkolnictwa branżowego (zarówno na poziomie ministerialnym, jak i regionalnym) oraz wejścia w etap edukacji ponadpodstawowej absolwentów 8-letniej szkoły podstawowej, przywróconej na skutek likwidacji gimnazjów.

Wszystkie placówki kształcenia zawodowego na terenie MOF (od 2017 r. - szkoły branżowe i technika), tworząc swoją ofertę uwzględniają identyfikowaną w regionie lukę kompetencyjną i potrzeby lokalnych pracodawców. Od 2019 r. w opracowywaniu oferty kształcenia istotną rolę odgrywa również prognoza Ministerstwa Edukacji i Nauki, co do zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy. W celu praktycznej nauki zawodu i kształcenia na potrzeby rynku pracy szkoły MOF podejmują aktywną współpracę z miejscowymi pracodawcami organizując praktyki i staże uczniowskie. Współpraca ta realnie zwiększa szanse absolwentów na płynne wejście na rynek pracy zaraz po ukończeniu szkoły.

Na terenie MOF działają Centra Kształcenia Zawodowego, które zlokalizowane są w Bełchatowie, Piotrkowie Trybunalskim i Radomsku. Centrum Kształcenia Zawodowego w Bełchatowie jest jedyną tego typu placówką w mieście oraz powiecie bełchatowskim. Prowadzi kształcenie na poziomie szkoły

branżowej i technikum, dysponując dobrze wyposażonymi pracownikami, jak i merytoryczną, doświadczoną kadrą instruktorów praktycznej nauki zawodu.

Część szkół kształcenia zawodowego aktywnie współpracuje z uczelniami, co szczególnie dotyczy placówek mieszczących się w Piotrkowie Trybunalskim, a uczelnie z jakimi współpracują to m.in.: Akademia Piotrkowska, Politechnika Częstochowska i szkoły wyższe działające na terenie Łodzi. W Bełchatowie funkcjonuje Społeczna Akademia Nauk filia w Bełchatowie. Jest to uczelnia niepubliczna o zasięgu ogólnopolskim, prowadząc studia pierwszego i drugiego stopnia, seminaria doktoranckie, studia podyplomowe oraz Master of Business Administration (MBA) w systemie stacjonarnym i niestacjonarnym. Oferuje kształcenie na 25 kierunkach.

W sferze edukacji na terenie MOF szczególną uwagę należy zwrócić na utrzymanie wysokiego poziomu kształcenia, zwiększanie poziomu kształcenia w placówkach na obszarach wiejskich, zacieśnienia współpracy szkół z pracodawcami, jak i włączanie do oferty kształcenia kierunków, będących zawodami przyszłości. Istotne jest także promowanie szkolnictwa branżowego, a w odniesieniu do działań stricte inwestycyjnych, identyfikowanie placówek, które wymagają doposażenia i modernizacji. Najczęstszymi inwestycjami w budynkach szkół MOF będą: termomodernizacja, rozbudowa i remont infrastruktury warsztatowej i sportowej. Potencjał edukacji wydaje się być jednym z kluczowych dla zaspokojenia potrzeb rozwoju zawodowego i jednocześnie potrzeb rynku pracy.

SFERA GOSPODARCZA

Na obszarze MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów obserwowano pozytywne zmiany w wymiarze gospodarczym, które charakteryzowały się znaczną dynamiką. Związane to było zarówno z korzystną sytuacją rozwoju gospodarczego kraju w ostatniej dekadzie, przy jednoczesnym wykorzystaniu potencjałów kształtujących konkurencyjność gospodarki na obszarze MOF.

MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów cechuje się zróżnicowaniem funkcji gospodarczych, co widoczne jest przede wszystkim w miastach rdzeniowych mających specyficzne dla siebie profile. Odgrywają przy tym ważną rolę nie tylko w gospodarce województwa łódzkiego, ale także znacznej części Polski.

Łódzkie jest jednym z największych w kraju obszarów koncentracji działalności branży TSL (transport, spedycja, logistyka), która poprzez efektywne zapewnianie przepływu surowców, materiałów i wyrobów gotowych, jest komplementarną dla wszystkich innych działalności gospodarczych. Ta funkcja gospodarcza jest szczególnie rozwinięta na obszarze MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów. Wpływ na to mają korzystne uwarunkowania lokalizacyjne i komunikacyjne w przestrzeni kraju, w tym związane z położeniem w centrum kraju, na skrzyżowaniu najważniejszych szlaków komunikacyjnych. Rozwój branży TSL stanowi nadal szansę dla części gmin na wzrost aktywności gospodarczej na swoim terenie. Perspektywa ta jest także szansą m. in. dla Radomska, będącego miastem, które na przestrzeni lat utraciło wiele ze swoich funkcji gospodarczych.

Z kolei miasto jak też gmina Bełchatów, a przede wszystkim gmina Kleszczów, opiera się gospodarczo na funkcjonowaniu olbrzymiego kompleksu paliwowo-energetycznego, należącego do państwowej spółki PGE S.A., który bazuje na wydobywaniu i przetwarzaniu węgla brunatnego. Pomimo dążeń do dekarbonizacji światowej energetyki i osiągania przez gospodarkę neutralności klimatycznej, kompleks stanowi obecnie fundament bezpieczeństwa energetycznego w Polsce, odpowiadając za produkcję ok.

20% energii elektrycznej. Kopalnia Węgla Brunatnego Bełchatów i Elektrownia Bełchatów tworzy dogodne warunki do podejmowania licznych działalności gospodarczych o profilach okołogórnictwa.

Tak zdefiniowane gospodarczo rdzenie MOF w dużym stopniu wpływają na rodzaj pozostałej działalności gospodarczej prowadzonej w jego strukturze, powodując, że jest on ogólnie obszarem o dużej atrakcyjności inwestycyjnej, a zarazem chłonnym rynkiem usług i zbytu, z wysokim poziomem aktywności gospodarczej.

Według danych GUS w 2021 r. na obszarze MOF działało 31 648 podmiotów prywatnych. Ich liczba od 2010 roku wzrosła o 18,9%. Największą skalę wzrostu liczby podmiotów prywatnych obserwowano w okolicach Bełchatowa – gminie Bełchatów (+48,1%), Kluki (+42,5%) i Kleszczów (+38,9%). Znaczny wzrost dotyczył też gmin: Wola Krzysztoporska (+34,0%), Grabica (+33,6%), Rozprza (+33,1), Ładzice (32,2%) i Kodrąb (+31,9%).

W latach 2002 – 2020 roku na obszarze MOF odnotowano znaczący, ale zróżnicowany pomiędzy poszczególnymi jednostkami, wzrost wskaźnika podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. W latach 2002 – 2020 w Piotrkowie Trybunalskim liczba podmiotów REGON zwiększyła się o 1,8%, natomiast w latach 2010 – 2020 o 10,1%. Oznacza to, że ostatnia dekada była dla miasta okresem odbicia gospodarczego po znacznym wyhamowaniu obserwowanym do 2010 roku. Jednocześnie nastąpił rozwój już istniejących działalności gospodarczych, które ugruntowały i umocniły swoje pozycje rynkowe.

Zdecydowanie bardziej dynamiczne zmiany w liczbie podmiotów REGON w relacji z liczbą mieszkańców obserwowano na terenach gmin podmiejskich. W latach 2010-2020 największy przyrost liczby podmiotów REGON nastąpił w gminie Bełchatów (+52,8%) oraz gminach wiejskich: Kobbiele Wielkie (+47,9%), Kluki (+47,1%), Kodrąb (+41,5%) i Grabica (+41,3%). Świadczy to o tym, że, wraz z migracją mieszkańców na obszary wiejskie migrowały również firmy, w tym głównie działalności gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne.

Mając na względzie zauważoną dynamikę przemian gospodarczych, a także dane dotyczące liczby podmiotów ujętych w REGON oraz analizę danych związanych ze zmianami w strukturze gospodarczej (podmioty według PKD), zmiany aktywności gospodarczej na terenie MOF można charakteryzować w następujący sposób:

- gminy wiejskie otaczające miasta rdzeniowe cechowały się wysokim przyrostem liczby podmiotów gospodarczych we wszystkich sekcjach PKD, a wzrost ten był równomierny w skali wszystkich gmin i kształtował się na średnim poziomie 88,56%,
- małe miasta w latach 2010-2020 odnotowały wzrost liczby podmiotów gospodarczych we wszystkich sekcjach PKD, wzrost ten był równomierny w skali wszystkich miast, choć o połowę niższy niż na obszarach wiejskich, średnia wartość wzrostu to 41,3%,
- Piotrków Trybunalski, pomimo spadku pojedynczych sekcji PKD, nadal jest miastem, którego gospodarka bazuje na usługach,
- Bełchatów podtrzymuje pozycję miasta, którego gospodarka oparta jest na wydobywaniu węgla, mimo spadku w tym zakresie liczby podmiotów o 16,5%, jednocześnie wysoka wartość wzrostu sekcji D wskazuje na rozwój w mieście usług okołogórnictwa,
- Radomsko jest miastem, które spośród miast rdzeniowych zanotowało najwyższą średnią wartość wzrostu podmiotów gospodarczych w latach 2010-2020 (+37,9%), nastąpiło to

w różnych obszarach, w związku z czym jest miastem o ważnych funkcjach usługowo-przemysłowych.

Oceniając potencjał dla rozwoju konkurencyjności gospodarki na obszarze MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów nie można pominąć rozwoju systemu kształcenia zawodowego, który jest coraz lepiej wkomponowany w lokalny rynek pracy, coraz mocniej powiązany z działalnością ważnych pracodawców, uczestniczących w procesie kształcenia.

Na obszarze MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów następuje systematyczna poprawa dostępu do rynku pracy, związana z powiększeniem zasięgu usług komunikacyjnych, w tym w oparciu o rozwój linii kolejowych. Mobilność wspiera gęsta sieć dróg krajowych i wojewódzkich.

Kluczowy potencjał rozwoju aktywności gospodarczej MOF, w tym z uwagi na objęcie go specyficznymi Obszarami Strategicznej Interwencji w ramach SRWŁ 2030 i Terytorialnym Planem Sprawiedliwej Transformacji, tkwi w możliwościach rozwoju innowacyjnych przedsiębiorców. Na terenie MOF działają już innowacyjne i prężnie rozwijające się firmy, choć potencjał ten wymaga głębszego zdiagnozowania w celu trafnego ukierunkowania systemowego wsparcia. Posiadane przez MOF atuty do kreowania innowacyjnej gospodarki to, oprócz przedsiębiorców, także uczelnie wyższe (miejscowe i współpracujące) oraz instytucje otoczenia biznesu.

Powyższe czynniki i uwarunkowania wpływają na pozytywną ocenę sytuacji gospodarczej, widoczną we wskaźnikach dochodów samorządów, poziomu wynagrodzeń mieszkańców, czy też wskaźnikach bezrobocia, w porównaniu do okresu sprzed dekady. Należy przy tym wskazać, że dalszy rozwój gospodarki obciążony jest szeregiem niekorzystnych czynników wewnętrznych i zewnętrznych.

Zjawiska kryzysowe i nierównomierność procesów rozwojowych to kluczowe wyzwania dla zrównoważonego rozwoju obszaru MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów. Szczególne znaczenie dla rozwoju MOF ma tzw. renta położenia, kształtowana przebiegiem głównych ciągów komunikacyjnych. Ważnym wyzwaniem będzie również proces transformacji węglowej.

Istotny wpływ na rozwój gospodarczy na obszarze MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów miała lokalizacja gmin względem układów komunikacyjnych opartych o drogi ekspresowe i autostrady oraz położenie, które generowało zjawiska suburbanizacyjne. Osobno należy rozpatrywać poziom rozwoju gospodarczego i ekonomicznego samorządów, mając na uwadze lokalizację na terenie MOF kompleksu energetycznego. Warto podkreślić, iż wskaźniki dochodowe wskazują, iż najstabilniej rozwiniętymi gminami pod względem gospodarczym są te położone w powiecie radomszczańskim. Najniższymi dochodami własnymi w przeliczeniu na mieszkańca w 2020 roku charakteryzowałyby się gminy: Rozprza (1,44 tys. zł), Kobieli Wielkie (1,46 tys. zł) i Kodrąb (1,46 tys. zł).

W obrębie MOF gospodarka rolna nadal stanowi jedną z głównych funkcji rozwojowych dla gmin wiejskich. Na wszystkich obszarach wiejskich MOF występują średnie warunki do rozwoju rolnictwa (przeważają gleby IV i V klasy). Z uwagi na ujednolicone warunki klimatyczne i glebowe nie identyfikuje się znaczących różnic, czy też specjalizacji w strukturze terytorialnej uprawy MOF. Większość gospodarstw stanowią małe gospodarstwa rolne, nieprzekraczające 5 ha. Produkcja zwierzęca na terenie MOF ukierunkowana jest przede wszystkim na produkcję żywca, a gminy wiejskie powiatu piotrkowskiego wchodzące w skład MOF tworzą jedno z największych zagłębi pogłównia zwierząt gospodarskich. Dominują tu przede wszystkim gospodarstwa gminy Czarnocin (bydło) i gminy Grabica (trzoda chlewna).

Rozwój funkcji gospodarki rolnej w MOF powinien skoncentrować się na unowocześnianiu istniejących zasobów w oparciu o nowe, zielone i niskoemisyjne technologie dedykowane rolnictwu, jak też z uwzględnieniem globalnych trendów dla sektora rolno-spożywczego, wyrażających się m.in. przechodzeniem na produkcję ekologiczną oraz wzrostem popytu na żywność w ten sposób wyprodukowaną, najlepiej przez małych, lokalnych producentów. Rolnictwo należy postrzegać również jako dostawcę substratów do produkcji odnawialnej energii pochodzącej z biomasy i biogazu rolniczego, a ku temu duży potencjał ma wiele obszarów wiejskich MOF.

Proces węglowej transformacji, którego skutkiem będzie rozwój innowacyjnej i zielonej gospodarki, dotyczyć będzie również innych obszarów gospodarki, w tym jednej ze specjalizacji MOF, sektora energetycznego. Transformacja węglowa to nie tylko szansa na rozwój nowych gałęzi gospodarki, ale również ryzyko utraty dochodów dla znacznej liczby rodzin oraz samorządów.

Szczególne znaczenie dla dotychczasowego rozwoju gospodarczego obszaru MOF, ale też wpływ na kształtowanie jego rosnącej atrakcyjności inwestycyjnej ma funkcjonowanie Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej S.A. (ŁSSE), która swoimi podstrefami objęła, aż 8 jednostek terytorialnych obszaru funkcjonalnego Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów. Poza Piotrkowem Trybunalskim, w którym ulokowane są trzy kompleksy podstrefy ŁSSE, obszary objęte strefą ulokowane są w Radomsku, Bełchatowie oraz na gmin: Rozprza, Kleszczów, Wolbórz, Wola Krzysztoporska i Żelów.

Zrównoważony rozwój gospodarczy obszaru MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów powinien być wspierany przez rozwój mobilności, w tym szczególnie przez rozwój powiązań kolejowych, zarówno w układzie krajowym, regionalnym i ujęciu MOF, m. in. poprzez modernizację linii kolejowej relacji Piotrków Trybunalski – Bełchatów.

Ważne będzie dostosowanie się do zmian klimatu, w tym szczególnie związanych z deficytem wody. Ma to znaczenie m. in. dla gospodarki rolnej, jak też dostępności wody dla innych sektorów gospodarczych i sektora komunalnego.

Potencjał turystyczny MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów tylko częściowo jest wykorzystany, bazuje w szczególności na zasobach dziedzictwa kulturowego. Funkcja turystyczna pełni marginalne znaczenie w kontekście rozwoju gospodarczego, choć widoczny jest potencjał jej rozwoju, m. in. w oparciu o ofertę turystyki aktywnej i kulturowej.

Obszar MOF posiada stosunkowo korzystne warunki do rozwoju turystyki. Można podzielić je na dwie kategorie. Jedną z nich są miejsca o znaczeniu historycznym z mnogością zabytków i śladów bogatej historii tworzenia się państwa Polskiego, a drugą lokalizacje o wyjątkowych walorach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Obie, przy odpowiednim poziomie inwestycji i strategicznej promocji, sprzyjają kształtowaniu wzrostu gospodarczego opartego na obsłudze ruchu turystycznego, jak i funkcji rekreacyjnych MOF ściśle powiązanych z turystyką.

Pod względem wartości historycznej szczególną atrakcją turystyczną na mapie MOF jest Piotrków Trybunalski – miasto, o którym uczy się na lekcjach historii, bo to w nim tworzył się polski ustrój parlamentarny i demokracja. W mieście zachowały się liczne ślady tamtych wydarzeń, co znajduje odzwierciedlenie w dużej liczbie zabytków wpisanych do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa, wśród których znajduje się m.in.: całe Stare Miasto, Zamek Królewski, mury obronne, pochodzące z różnych epok liczne obiekty sakralne (kościół, kaplice, cmentarze różnych wyznań) i świeckie (kamienice, domy, wille). W Piotrkowie Trybunalskim w układzie przestrzennym nadal mocno

zaznaczone są funkcje nadane miastu jeszcze w średniowieczu, a współczesna architektura użyteczności publicznej uzupełnia je o funkcje usługowe, handlowe, gastronomiczne i bazy hotelowej.

W nieco mniejszym stopniu rozwinięta jest turystyka miejska na obszarach pozostałych dwóch miast rdzeniowych. W Bełchatowie wytyczono trzy szlaki turystyczno-rekreacyjne, które prowadzą do miejskiego Jabłoniowego Sadu, a do dyspozycji mieszkańców i turystów oddano bezpłatny przewodnik turystyczny mający postać mobilnej aplikacji. Szlaki w strukturze Bełchatowa to: Szlak Historyczny, prowadzący przez najważniejsze dla miasta obiekty o znaczeniu historycznym, Szlak Rodzinny, obejmujący trasę przez Miejskie Centrum Kultury, PGE Giganty Mocy i muzeum regionalne oraz Szlak Rowerowy, dzięki któremu w aktywny ruchowo sposób można zapoznać się z sukcesami bełchatowskich sportowców i historią znaczących obiektów sportowych (Siatkarska Aleja Gwiazd, hala Energii, stadion miejski). Oferta turystyczna miasta Radomska, podobnie jak i gmin powiatu radomszczańskiego tworzących MOF, obejmuje głównie zabytkowe obiekty sakralne, świecką architekturę dworsko-parkową, a na obszarach wiejskich - historyczne układy wsi. W celu zwiększania dostępności i promocji turystycznej powiat radomszczański udostępnia aplikację mobilną ERATravel.

Ważnym potencjałem turystycznym jest Zbiornik Bugaj w Piotrkowie Trybunalskim, z kąpieliskiem Słoneczko oraz użytkiem ekologicznym Nad Bugajem (fragment Zbiornika Bugaj wraz z fragmentem terenu przylegającego, o łącznej powierzchni 28,5614 ha; Uchwała nr LXII/777/23 Rady Miasta Piotrkowa Trybunalskiego z dnia 29 marca 2023 r. w sprawie użytku ekologicznego "Nad Bugajem" (Dz.Urz.W.Ł. z 19.04.2023 r., poz. 3236). Kolejnym cennym przyrodniczo i jednocześnie stanowiącym potencjał turystyczny jest zabytkowy park przy klasztorze oo. Norbertanów w Witowie.

Do miejsc MOF o znaczeniu turystycznym z uwagi na wyjątkowe walory historyczno-kulturowe zalicza się, przede wszystkim wpisany na listę pomników historii - zespół opactwa cystersów w Sulejowie. W zasadzie poza Sulejowem i Wolborzem, w którym zlokalizowane są stosunkowo liczne zabytki świecko-sakralne, gminy powiatu piotrkowskiego wchodzące w skład MOF nie posiadają wiodących atrakcji turystycznych. Podobnie zresztą, jak gminy powiatu bełchatowskiego. W tym ostatnim nieco wyróżniać się może gmina Kleszczów, co ma miejsce dzięki rozwiniętej infrastrukturze sportowej, w tym do uprawiania sportów rekreacyjnych. Z kolei gminy ościenne Piotrkowa Trybunalskiego często wybierane są przez turystów jako miejsca noclegowe, co w dużym stopniu może być dyktowane względami ekonomicznymi.

Pod względem rekreacyjnym ważnym punktem całego MOF jest Góra Kamieński, stanowiąca zimowy ośrodek narciarski (jedyne w województwie łódzkim, którego specyfiką jest równinne ukształtowanie terenu). Góra Kamieński jest również miejscem aktywnego spędzania czasu letniego, m.in. dzięki zlokalizowanym na jej stokach ścieżkom rowerowym i zjazdów ekstremalnych.

Istotny potencjał pod względem oferty wypoczynkowej mają ośrodki w okolicy Bełchatowa, tj. Ośrodek Sportu i Rekreacji "Wawrzkowizna" oraz Ośrodek Wypoczynkowy "Słok".

W strukturze MOF przyrodniczo i krajobrazowo najbardziej atrakcyjne są obszary położone w dolinach największych rzek – Pilicy, Widawki, Łuży i Warty, jak też obszary w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Walory środowiska naturalnego w połączeniu z infrastrukturą turystyczną stanowią potencjał dla rozwoju różnorodnych form wypoczynku, rekreacji i aktywnej turystyki rowerowej, pieszej, konnej, czy też kajakowej. Pod tym względem na mapie MOF wyróżnia się kilka lokalizacji, a jedną z najbardziej charakterystycznych jest zlokalizowany na terenie gminy Sulejów, w obszarze Sulejowskiego Parku Krajobrazowego – Zalew Sulejowski.

Miejscowości MOF odnotowujące wzrost turystyczny z uwagi na funkcje wypoczynkowe i rekreacyjne mierzą się ze specyficznymi problemami, wśród których wyróżnia się głównie brak właściwego wyeksponowania obiektów potencjalnie cennych pod względem turystycznym oraz niewystarczającą bazę obiektów niezbędnych do obsługi ruchu turystycznego (obiekty gastronomii, obiekty noclegowe, miejsca postoju, parkingi, zorganizowane miejsca wypoczynku, sieć ścieżek rowerowych).

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

Kluczowymi miejscami dla kształtowania i rozwijania mobilności są miasta rdzeniowe MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów, stanowiące miejsce docelowe przemieszczeń codziennych dla mieszkańców wielu okolicznych gmin (praca, szkoła, rozrywka), ale też będące węzłami drogowo-kolejowymi łączącymi MOF z pozostałą częścią kraju, jak i w wymiarze międzynarodowym.

Przez obszar MOF przebiega wiele dróg krajowych, w tym w ramach dwóch, przecinających się w województwie łódzkim, korytarzy bazowej transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T 135). Zlokalizowane są tu także inne ważne elementy sieci – bazowej (A1, S8 relacji Wrocław – Łódź) i kompleksowej (S8 relacji Piotrków Trybunalski – Warszawa, DK/S12, DK/S74). Sieć dróg krajowych biegnącą przez MOF uzupełniają liczne szlaki drogowe o randze wojewódzkiej, jak i rozbudowana, utrzymana w dobrym stanie, sieć dróg powiatowych. Cały MOF jest obszarem dobrze skomunikowanym drogowo, co wpływa na jego atrakcyjność inwestycyjną i potencjał rozwojowy.

Pod względem transportu kolejowego na mapie MOF wyróżnia się dwa ośrodki – Piotrków Trybunalski i Radomsko, które leżą na trasie historycznej linii kolei Warszawsko – Wiedeńskiej. Obecnie biegnie nią Linia Kolejowa nr 1 łącząca Śląsk z Mazowszem.

Podstawowy układ drogowy MOF opiera się na: autostradzie A1, drodze S8, drogach krajowych nr 12, 42, 74 i 91 oraz drogach wojewódzkich nr 484, 473, 716, 742, a w odniesieniu do szlaków kolejowych – LK 1 oraz LK 24.

Większość potrzeb transportowych mieszkańcy MOF zaspokajają własnymi środkami transportu, a w kwestii dostępności publicznej komunikacji widać duże zróżnicowanie pomiędzy poszczególnymi jednostkami terytorialnymi.

Najlepiej pod względem sieci i dostępu publicznej komunikacji zbiorowej rozwinięte jest miasto Radomsko, a wraz z nim gminy MOF z powiatu radomszczańskiego Transport zbiorowy w obrębie miasta Radomska oraz gmin Radomsko, Gomunice, Kamieńsk, Kodrąb i Lgota Wielka zapewnia Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji Sp. z o.o., obsługujące 19 linii autobusowych, a ponadlokalnie przedsiębiorstwo PKS Radomsko S.A. Ponadto z Radomska odjeżdża codziennie 25 składów kolejowych w kierunku Częstochowy, Piotrkowa Trybunalskiego i Łodzi. Najgorzej w zakresie dostępu do komunikacji publicznej wygląda sytuacja gmin powiatu piotrkowskiego. O ile komunikacja w obrębie samego miasta i ościennych miejscowości jest wysoko rozwinięta, o tyle po likwidacji Piotrkowskiego Przedsiębiorstwa PKS znacznie utrudniony dostęp do niej mają mieszkańcy wielu gmin wiejskich. W miejsce PKS transport lokalny i międzymiastowy przejęli prywatni przewoźnicy, z których większość to jednoosobowe działalności gospodarcze, co poza ogólnymi utrudnieniami w dojazdach, spowodowało też zwiększenie i rozdrobnienie transportu samochodowego. Warto jednak zauważyć, iż w miejscu dawnego dworca PKS powstało w 2023 r. Powiatowe Centrum Przesiadkowe, które

obsługiwać będzie zarówno komunikację lokalną jak też międzymiastową. Nadrzędnym celem w zakresie komunikacji publicznej na obszarze MOF powinno być tworzenie dogodnych warunków do równomiernego rozwoju całego obszaru, poprzez maksymalne zintegrowanie jednostek terytorialnych publiczną siecią komunikacyjną oraz usprawnianie i uzupełnianie istniejącej wiązki połączeń lokalnych i ponadlokalnych.

W związku z dążeniami do neutralności klimatycznej, również w wymiarze indywidualnym, widoczny jest trend do odchodzenia od jednostkowego, prywatnego transportu samochodowego, a transport zbiorowy, poza tym, że powinien być szeroko dostępny i wygodny, to także oparty o niskoemisyjne rozwiązania w zakresie mobilności. Ustawa z dnia 11 stycznia 2018 r. o elektromobilności i paliwach alternatywnych (Dz. U. 2018, poz. 317), stanowiąca odpowiedź na dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/94/UE z dnia 22 października 2014 r. w sprawie rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych (Dz. Urz. UE L 307 z 28.10.2014, str. 1), określa obowiązki jednostek samorządu terytorialnego, jako organizatorów transportu publicznego w zakresie niskoemisyjności. Art. 35 ustawy mówi, iż gmina lub powiat, w którym mieszka przynajmniej 50 tys. mieszkańców ma zapewnić lub zlecić usługę komunikacji miejskiej podmiotowi, którego udział autobusów zeroemisyjnych we flocie użytkowanych pojazdów na terenie danej jednostki samorządowej wynosi co najmniej 30% (termin wdrożenia ustalono na 1 stycznia 2028 r.). Natomiast zgodnie z art. 68 ustawy, wyżej wymienione jednostki samorządu terytorialnego powinny zagwarantować, aby udział pojazdów elektrycznych we flocie wynosił od 1 stycznia 2020 r. - 10%, zaś udział autobusów zeroemisyjnych wynosił 5% - od 1 stycznia 2021 r., 10% - od 1 stycznia 2023 r. i 20% - od stycznia 2025 r. Na mocy ustawy miasto Piotrków Trybunalski¹ w 2023 r. wykorzystywało w swoim transporcie publicznym pojazdy niskoemisyjne (autobusy hybrydowe). Również publiczny transport na terenie miasta Bełchatowa zapewniany jest z wykorzystaniem pojazdów zeroemisyjnych - elektrycznych, a odpowiadający za te zadania Miejski Zakład Komunikacji Sp. z o.o. posiada w swojej flocie trzy autobusy elektryczne. Rozwiązanie te powinny stanowić ogólną dobrą praktykę dla całego obszaru funkcjonalnego, a przede wszystkim fundament dla budowania spójnego i zrównoważonego transportu wewnętrznego.

Problematyka rozwoju zrównoważonej mobilności na obszarze MOF dotyka w szczególności sposób przestrzeni miejskich i sąsiadujących z nimi, powiązanych funkcjonalnie obszarów podmiejskich, w tym cechujących się znaczną skalą zjawisk urbanizacyjnych. Chcąc przeciwdziałać wskazanym problemom należy dążyć do wymiany i rozbudowy floty pojazdów o pojazdy spełniające najwyższe normy spalin oraz odpowiednio dostosowane wielkościowo do faktycznych potrzeb i możliwości technicznych poruszania się. Obecnie problem ten w znacznym stopniu dotyczy gminy Bełchatów, która dąży do unowocześnienia posiadanego taboru a docelowo zaspokojenia potrzeb transportowych swoich mieszkańców.

W ostatnich latach w skomunikowaniu MOF zwiększa się rola sieci dróg i ścieżek rowerowych. Poszczególne samorządy inwestują systematycznie w rozwój połączeń rowerowych, dążąc do uzyskania efektu sieciowego. Niemniej w globalnym ujęciu MOF, poza większymi ośrodkami osadniczymi, infrastruktura rowerowa jest słabo rozwinięta lub w ogóle nie istnieje. Według danych GUS w 2020 r. 11 gmin MOF nie posiadało dróg rowerowych (Czarnocin, Gorzkowice, Grabica, Moszczenica, Rozprza, Zelów, Dobryszce, Kobile Wielkie, Kodrąb i Ładzice), mimo tego, że w latach 2011-2020 długość sieci dróg rowerowych na obszarze MOF wzrosła o ponad 90% (z 101,4 km do 192,4 km). Najdłuższą siecią dróg rowerowych dysponuje gmina Kleszczów (76,6 km), w niej też zaobserwowano największy od

¹ Źródło: Nowoczesne rozwiązania w transporcie publicznym w JST, Wiktorowicz J., dr hab. prof. UŁ, Badania i raporty, Nr 11, 2021, Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego

2011 r. przyrost długości dróg rowerowych (27,6 km). Na drugim miejscu uplasował się Bełchatów ze ścieżkami rowerowymi łącznej długości 38 km, ale zdecydowanie mniejszą dynamiką ich przyrostu (16,5 km). Większą dynamikę przyrostu odnotował Piotrków Trybunalski (19,4 km), a długość ścieżek rowerowych w obrębie miasta (29,0 km) lokuje je na trzecim miejscu w MOF.

Kluczowa dla zrównoważonego rozwoju MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów będzie realizacja polityki zagospodarowania przestrzennego, która uwzględni lokalne potrzeby rozwoju społecznego, w tym demograficznego, gospodarczego, przy jednoczesnym zabezpieczeniu potrzeb ochrony środowiska i przyrody.

Uwarunkowania rozwoju przestrzennego MOF kształtuje przeważająca pozycja demograficzna miast rdzeni, jak też bliskie położenie gmin w stosunku do nich oraz do stolicy województwa – Łodzi. Lokalizacja gmin MOF i ich wewnętrzna struktura wpływa bezpośrednio na kształtowanie się procesów osadniczych. Poza ośrodkami regionalnymi i subregionalnym, istotną rolę dla procesów osiedleńczych pełnią małe miasta, ośrodki lokalne: Żelów, Wolbórz, Sulejów i Kamieńsk oraz miejscowości wiejskie sąsiadujące z miastami.

W przestrzeni MOF nie identyfikuje się dynamicznych procesów urbanizacyjnych, a te systematycznie postępujące wynikają w głównej mierze z dodatniego salda migracji. Jest ona związana ze zjawiskiem przyjmowania przez gminy funkcji mieszkalnych (tzw. „sypialni”) dla osób pracujących zarobkowo w miastach. Zjawisko to stopniowo wpływa na zmianę charakteru przestrzeni, a tym samym zmianę uwarunkowań funkcjonalnych, w szczególności gmin ościennych dla miast rdzeni. Część gmin, stanowiąca obszar bezpośredniego oddziaływania gospodarczo-społecznego Kopalni Węgla Brunatnego Bełchatów (KWB Bełchatów) i Elektrowni Bełchatów, stoi w obliczu wyzwań przestrzenno-funkcjonalnych wynikających z odchodzenia od energii opartej na paliwach kopalnych, a zwłaszcza węgla.

W związku z transformacją energetyczną fragment MOF (miasto Bełchatów, gminy: Bełchatów, Drużbice, Kleszczów, Kluki, Szczerców, Żelów, miasto Piotrków Trybunalski, gminy: Gorzkowice, Rozprza, Wola Krzysztoporska, Dobryszyc, Gomunice, Kamieńsk, Ładzice, Radomsko i miasto Radomsko), będący obszarem wpływu KWB Bełchatów i Elektrowni Bełchatów, został zakwalifikowany jako Obszar Transformacji.

Wskutek wygaszania działalności górniczej i pozyskiwania energii z węgla odnotuje on pogorszenie ogólnej sytuacji gospodarczo – społecznej (bezrobocie, odpływ ludności, spadek stopy życia, spadek stopy inwestycji, wpływów do budżetu samorządu, itp.). Ponadto od lat mierzy się ze skutkami zdegradowanego i przekształconego działalnością górniczą środowiska.

Duża część MOF cechuje się rozproszeniem struktury osadniczej. Niemniej ogólny układ osadniczy obszaru jest czytelny i cechuje się proporcjonalnym rozmieszczeniem ośrodków miejskich. Wybrane problemy przestrzenne koncentrują się na terenach poddanych dużej presji urbanizacyjnej, ale również na zdegradowanych obszarach miejskich i wiejskich, w tym w wyniku eksploatacji paliw kopalnych i działalności kompleksu paliwowo-energetycznego.

Warto dodać, iż obszary zabudowy zagrodowej oraz towarzyszącej jej rolniczej przestrzeni produkcyjnej poddawane są intensywnym przekształceniom. Brak ciągłości tych obszarów w przestrzeni nie odgrywa znaczącej roli w prawidłowym funkcjonowaniu rolnictwa, choć należy zauważyć, że jego ogólny udział w rozwoju gospodarczym MOF stracił na znaczeniu. Użytki rolne jako tereny o otwartej strukturze,

najczęściej podlegają zmianom funkcjonalnym, głównie pod rozwój mieszkalnictwa, jak i inwestycji dla wielopowierzchniowych działalności gospodarczych. Te ostatnie uwidaczniają się zwłaszcza na obszarach wiejskich ościennych względem Piotrkowa Trybunalskiego, w których to lokuje się coraz ekspansywniej branża TSL- transport, spedycja, logistyka

Kwestie planowania przestrzennego na obszarze MOF są realizowane poprzez opracowywanie i uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Ogółem obszar MOF pokryty był MPZP w 19,2%, co było wartością niższą od średniej dla kraju (31,4%) oraz województwa łódzkiego (33,2%). W 14 gminach: Bełchatów, Radomsko, Gorzkowice, Grabica, Rozprza, Wolbórz, Drużbice, Kluki, Dobroszyce, Gidle, Gomunice, Kobbiele Wielkie, Kodrąb, Ładzice odnotowano odsetek powierzchni objęty MPZP, który nie przekroczył 5%.

Istotne znaczenie w kreowaniu rozwoju przestrzennego MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów odgrywają obszary chronione i ekosystemy przyrodnicze kształtowane przez kompleksy leśne, zbiorniki wodne oraz rzeki Widawkę i Łuciążę i ich doliny. Spójność systemu ekologicznego oraz jego zachowanie ma istotne znaczenie dla bioróżnorodności.

Najcenniejsze przyrodniczo obszary MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów to kompleksy leśne, zbiorniki wodne, tereny mokradeł i bagien, a także doliny rzeczne wraz z towarzyszącymi im ekosystemami. Zostały one objęte różnymi formami ochrony przyrody. Udział powierzchni objętych ochroną na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (bez obszarów Natura 2000) wynosi 15,3% ogółu powierzchni MOF. Jest to wartość zdecydowanie niższa od wartości w ujęciu krajowym (32,6%), jak i ogólnej wartości dla województwa łódzkiego (19,5%).

Sieć powiązań ekologicznych na terenie MOF obejmuje przede wszystkim obszarowe formy ochrony przyrody, którymi objęte są najcenniejsze kompleksy leśne (m.in. Rezerwat Przyrody „Dęby w Meszczach”), rzadkie siedliska (m.in. cis pospolity), zbiorniki wodne (Zalew Sulejów), rzeki i ich doliny (Sulejowski Park Krajobrazowy). W przestrzeni miejskiej Piotrkowa Trybunalskiego ważną funkcję przyrodniczą pełni zbiornik wodny będący użytkiem ekologicznym pod nazwą Nad Bugajem.

Oceniając ciągłość regionalnego systemu obszarów chronionych na obszarze MOF należy zauważyć, iż w południowej części MOF nie jest on wystarczający. W SRWŁ 2030 w celu zapewnienia ciągłości postuluje się o utworzenie nowych obszarów chronionego krajobrazu: Spalsko-Sulejowskiego i Pajęczańsko-Gidelskiego, Dolnej Wolbórki, Tuszyńsko-Dłutowskiego, Kolaszkowsko-Lubochniańskiego. Będą one uzupełnieniem przestrzennych nieciągłości pomiędzy istniejącymi obszarami chronionego krajobrazu: Doliny Widawki i Piliczański oraz Sulejowskim Parkiem Krajobrazowym.

Fauna i flora występująca na obszarze MOF, podobnie, jak i na terenie całego województwa jest uboższa, niż w innych regionach Polski. Wynika to z stosunkowo niskiej lesistości wybranych gmin, z jednoczesnym rozdrobnieniem terenów leśnych i ich dużym rozproszeniem w układzie przestrzennym MOF. Leżące w obrębie MOF tereny Sulejowskiego Parku Krajobrazowego (SPK) pełnią rolę bytowania, ale też węzłów dla migracji zwierząt, roślin i grzybów.

Bioróżnorodność jest jednym z indykatorów jakości środowiska przyrodniczego. Niska lesistość, mała powierzchnia obszarów chronionych, zajęcie dużej powierzchni MOF pod działalność górnictwa i energetyczną oraz uciążliwe sąsiedztwo terenów przemysłowych, występowanie infrastruktury komunikacyjnej, to istotne bariery dla kształtowania jakości siedlisk i bioróżnorodności, a tym samym również jakości życia mieszkańców MOF. Obszary poddane ochronie zlokalizowane na obszarze MOF,

poza funkcją ochrony bioróżnorodności i ekosystemu, często pełnią funkcje krajobrazowe, dydaktyczne, a część z nich, jak położony w SPK Zalew Sulejowski - rekreacyjno-wypoczynkową.

Warto również zwrócić uwagę na zły stan wybranych komponentów środowiska, w szczególności zły stan wód. MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski - Bełchatów położony jest na granicy dorzecza Odry i Wisły. Główną rzeką obszaru jest Widawka, będąca prawym dopływem Warty. Widawka płynie przez Wzgórza Radomszczańskie, Wysoczyznę Bełchatowską i Kotlinę Szczercowską. Pozostałe znaczące rzeki biegnące przez obszar MOF: Warta, Pilica (gmina Sulejów), Luciąża, Grabia, Wolbórka. W obszarze MOF nie występują naturalne jeziora, a największym akwenem w części leżącym w jego granicach, jest sztuczny zbiornik wodny utworzony na Pilicy – Zalew Sulejowski.

Na obszarze MOF badania stanu wód powierzchniowych prowadzone były w latach 2014-2019 i wykazały w większości zły stan JWCP (jednolitych części wód powierzchniowych). JWCP na terenie MOF zagrożone są nieosiągnięciem wyznaczonych celów środowiskowych, dlatego też przedłużono dla nich termin osiągnięcia do 2027 roku. Zagrożenie to wynikać może między innymi z deficytów rozwiązań technicznych, wysokich kosztów inwestycji i częściowo z braku szczegółowego rozpoznania przyczyn złej jakości wód. Badania prowadzone w ramach monitoringu środowiska przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska (GIOŚ) oraz realizowane działania w ramach międzynarodowego projektu RECONNECT w zlewni Pilicy wskazują, że główną przyczyną złego stanu wód jest rolnictwo, a także brak odpowiedniej infrastruktury kanalizacyjnej.

Zmiany klimatu i dostosowanie się do nich to obecnie jeden z najistotniejszych problemów rozwoju MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów. Działania adaptacyjne do zmian klimatu wpływać będą na poprawę jakości środowiska, w szczególności w zakresie ochrony bioróżnorodności, poprawy jakości i wielkości zasobów wodnych oraz poprawy stanu powietrza atmosferycznego.

Zgodnie z klasyfikacją klimatów Köppena-Geigera Piotrków Trybunalski ma klimat określany jako Cfb - umiarkowanie ciepły, ze znacznymi opadami w trakcie roku nawet w miesiące uznawane za najsuchsze. Równie częste i obfite opady dotyczą Bełchatowa (średnia roczna 571 mm) i Radomska. Obszar MOF coraz częściej, podobnie jak cała Polska, doświadcza skutków zmian klimatu, będąc narażonym na upały, powodujące susze i w efekcie pustynnienie, częste wichury, a także intensywne opady atmosferyczne i gwałtowne burze, przyczyniające się do lokalnych powodzi.

W związku z tym, że zmiany klimatyczne są obecnie jednym z najistotniejszych problemów globalnych, jednostki MOF we wspólnie podejmowanych inicjatywach powinny uwzględniać kwestię ryzyk klimatycznych, jak i zwiększania adaptacyjności przestrzeni funkcjonalnych do zmian klimatu. Do działań adaptacyjnych zalicza się: działania edukacyjno-informacyjne, działania organizacyjne w zakresie zarządzania infrastrukturą i zachowaniami mieszkańców oraz działania techniczne (inwestycje). Duże skupienie ludzi, infrastruktury i usług sprawia, że na negatywne skutki zmian klimatu szczególnie narażone są obszary o wysokim stopniu zurbanizowania, które w zakresie adaptacji powinny m.in. odchodzić od uszczelniania powierzchni na rzecz zwiększania w niej udziału terenów zielonych.

Na terenie MOF występują obszary zagrożenia powodziowego (głównie w dolinie rzek Widawka, Warta, Pilica, Grabia, Rajska). Niemniej jednak jednostki tworzące MOF: Żelów (miasto), Radomsko (miasto) i gmina Moszczenica wykazują wysokie narażenie na małe powodzie i tzw. podtopienia. Przyczyną tego jest coraz większe uszczelnianie/utwardzanie powierzchni, przestarzałe systemy odprowadzania wód opadowych na ich terenach oraz coraz częściej występujące gwałtowne, nawałne opady deszczu. W celu

niwelowania zagrożenia małą powodzią i lokalnymi podtopieniami należy zwiększać naturalną retencję terenową i powierzchnie obszarów zielonych.²

Zagrożenie powodziowe na obszarze MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów występuje przede wszystkim od rzeki Warty (gminy Gidle, Radomsko, Ładzice) oraz Pilicy (gmina Sulejów). Mapa zagrożenia powodziowego wskazuje na ryzyko powodzi występujące na terenie powiatu piotrkowskiego od rzeki Prudka (gminy Gorzkowice, Rozprza), na terenie powiatu bełchatowskiego od rzeki Widawka (gmina Szczerców). Zagrożenie powodziowe występuje również w północnej części powiatu bełchatowskiego od rzeki Grabia (gminy Drużbice, Żelów).

Tereny MOF coraz częściej doświadczają coraz dłuższych okresów suszy atmosferycznej, a co za tym idzie niedoborów wody. Sytuację te potwierdzają dane Klimatycznego Bilansu Wody (KBW), który jest wskaźnikiem umożliwiającym określenie stanu uwilgotnienia środowiska (oceny aktualnych zasobów wodnych) przy wykorzystaniu danych meteorologicznych. KBW jest określany jako różnica pomiędzy przychodami wody w postaci opadów, a stratami w procesie parowania (ewapotranspiracja). W okresie 01.07-30.09.2021 r.³ wszystkie jednostki terytorialne obszaru funkcjonalnego odnotowały KBW na poziomie niższym niż 50 mm (najniższa notowana wartość). Określając działania przeciwdziałające suszom i powodziom należy brać pod uwagę, że prawidłowe zagospodarowanie i użytkowanie zlewni rzecznej (zwiększanie zasobności oraz zdolności retencyjnych) jest ważnym elementem planowania przestrzennego.

Podejmując działania mające na celu realizację celów środowiskowych dla wód powierzchniowych i podziemnych, ale też z uwagi na dbałość o ekosystemy wodne oraz jakość życia mieszkańców, należy mieć na uwadze, że tereny MOF ekspozowane są na skażenia pochodzenia przemysłowego i komunalnego. Zagrożenie stanowią coraz większe powierzchnie utwardzane, a przez to związki chemiczne splukiwane przez opady atmosferyczne z dróg, parkingów czy terenów rolnych, ale przede wszystkim na stan jakościowy wód negatywnie wpływa nieodpowiednie odprowadzanie ścieków socjalno-bytowych (brak lub niewłaściwe korzystanie z infrastruktury kanalizacyjnej, odprowadzanie ścieków do rowów i przydrożnych cieków, nieszczelne osadniki przydomowe).

Dane GUS wskazują na deficyty w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnej na obszarze MOF, pomimo że w okresie pomiędzy 2010 a 2020 rokiem nastąpił wzrost odsetka mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej.

Roczna ocena jakości powietrza za 2020 r.⁴ wskazuje, że pod kątem ochrony zdrowia ludzi, w przypadku większości analizowanych substancji, strefa łódzka (w tym MOF) została zakwalifikowana do klasy A, gdzie poziom stężeń zanieczyszczenia nie przekracza poziomu dopuszczalnego/docelowego. Niemniej istotny problem stanowią przekroczenia dopuszczalnych poziomów dla pyłu zawieszonego PM₁₀ i PM_{2,5} oraz docelowych poziomów benzo(a)pirenu i ozonu, a w związku z działalnością na obszarze MOF największego w Polsce kompleksu energetyczno-paliwowego opartego na węglu brunatnym (PGE GiEK S.A), MOF nie tylko sam odczuwa skutki zwiększonej emisji gazów kwaśnych SO_x⁵ i NO_x⁶ do

² Źródło: Program ochrony środowiska województwa łódzkiego na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028

³ Za: <https://susza.iung.pulawy.pl/kbw/2021>, tabele 11-14

⁴ Źródło: ROCZNA OCENA JAKOŚCI POWIETRZA W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM raport wojewódzki za rok 2020, GIOŚ, Łódź 2021

⁵ SO_x – gazy kwaśne z rodziny tlenków siarki

⁶ NO_x – gazy kwaśne z rodziny tlenków azotu

atmosfery, ale też oddziałuje w tym zakresie na inne regiony w kraju. Udział Elektrowni Bełchatów w ogólnej emisji punktowej z terenu województwa łódzkiego wynosi 86% dla SO_x i 77% dla NO_x.

O poziomie emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego na obszarze MOF decydują ponadto: niska emisja z indywidualnie ogrzewanych gospodarstw domowych, najczęściej z obszarów o zwartej zabudowie opalanych węglem kamiennym, zanieczyszczająca powietrze pyłem drobnym: PM₁₀ i PM_{2,5} a także zawartym w pyłe benzo(a)pirenem, z powodu której Radomsko i Piotrków Trybunalski w 2018 r. znalazły się na liście 50 najbardziej zanieczyszczonych miast w Unii Europejskiej oraz transport drogowy, czyli emisja liniowa.

Potrzeba inwestowania w rozwiązania sprzyjające poprawie jakości powietrza, takie jak poprawa efektywności energetycznej, czy też rozwój odnawialnych źródeł energii, są jednymi z narzędzi oszczędności w budżetach samorządów lokalnych, przedsiębiorców, czy też mieszkańców.

2. Analiza SWOT.

Mocne strony
Sfera społeczna: 1. Rosnąca aktywność społeczna, w tym organizacje pozarządowych, wspierana przez działalność samorządu lokalnego. 2. Rozwinięte zaplecze instytucjonalne kultury i na rzecz aktywności społecznej, realizujące szereg działań na rzecz mieszkańców oraz rosnące zainteresowanie udziałem w kulturze wśród mieszkańców. 3. Rozwinięte zaplecze instytucjonalne sportu i rekreacji oraz rosnące zainteresowanie udziałem mieszkańców w zorganizowanej ofercie sportowej. 4. Wysoki i rosnący potencjał instytucjonalny instytucji oświatowych, które zrealizowały szereg działań modernizacyjnych w zakresie infrastruktury, podnoszenia jakości usług, rozwoju zasobów kadrowych. 5. Potencjał edukacji na poziomie wyższym, ulokowany w Piotrkowie Trybunalskim oraz Bełchatowie. 6. Rozwinięty, zintegrowany potencjał instytucjonalny systemu pomocy społecznej, posiadający szczególnie kompetencje w zakresie realizacji działań na rzecz społeczności lokalnych. 7. Względnie korzystne wskaźniki dostępności do opieki zdrowotnej na tle kraju i województwa, przy jednoczesnym identyfikowaniu problemów związanych m. in. z luką kadrową, dostępem do specjalistów. 8. Niskie wskaźniki przestępczości oraz dobrze rozwinięty system bezpieczeństwa publicznego, bazujący m. in. na aktywności społecznej (OSP). Sfera gospodarcza 9. Korzystne uwarunkowania lokalizacyjne i komunikacyjne w przestrzeni kraju, w tym związane z położeniem w centrum kraju, na skrzyżowaniu najważniejszych szlaków komunikacyjnych, kształtujące potencjał gospodarczy. 10. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna, w tym dostępne tereny inwestycyjne w korzystnej lokalizacji drogowej. 11. Poprawiający się na terenie MOF zasięg usług komunikacyjnych, w tym dostęp do linii kolejowych oraz gęsta sieć dróg krajowych i wojewódzkich. 12. Korzystna sytuacja gospodarcza, dostęp do rynku pracy na miejscu, rozwinięte i konkurencyjne podmioty gospodarcze, rosnący poziom wynagrodzeń i niskie wskaźniki bezrobocia. 13. Doświadczone instytucje wspierające przedsiębiorczość. 14. Rozwinięty system kształcenia zawodowego, który wkomponowany jest w lokalny rynek pracy, coraz mocniej powiązany z działalnością ważnych pracodawców, uczestniczących w procesie kształcenia. 15. Istniejący stan i uwarunkowania rozwoju funkcji turystycznej, w tym walory przyrodnicze oraz dziedzictwo kulturowe, które w dużym stopniu kształtuje rozwój turystyki.

16. Zasoby dziedzictwa kulturowego, w tym występowanie miejsc o istotnym znaczeniu w skali kraju, np. w obrębie miasta Piotrków Trybunalski, w gminie Sulejów. Przebieg historycznych szlaków kulturowych.
17. Rozwinięte ośrodki rekreacyjne i wypoczynkowe, w tym w rejonie Zalewu Sulejowskiego, rejonie Góry Kamieńskiej, w sąsiedztwie Bełchatowa.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

18. Korzystna struktura przestrzenno-osadnicza MOF, z dużymi ośrodkami miejskimi (Bełchatów, Piotrków Trybunalski, Radomsko), w dobrej dostępności komunikacyjnej dla wszystkich gmin MOF, zapewniająca dobry dostęp do usług publicznych.
19. Poprawiający się stan i dostępność zasobów mieszkaniowych, szczególnie na obszarach wiejskich w otoczeniu miast oraz dobra dostępność do zasobów mieszkaniowych na terenie największych miast MOF, przy jednoczesnym bardzo dobrym dostępie do usług publicznych.
20. Uwarunkowania przyrodnicze i środowiskowe oraz istniejące zagospodarowanie sprzyjające rozwojowi funkcji turystycznej i rekreacyjnej, w tym w oparciu o potencjał zbiorników wodnych, rzek, terenów zielonych (w tym Góra Kamieńska), szlaki turystyczne, w tym rowerowe łączące gminy MOF, np. szlak rowerowy „Nad Pilicą”, Łódzka Magistrała Rowerowa, szlak rowerowy Grunwaldzki.
21. Opracowane koncepcje i plany oraz wdrażane działania na rzecz ochrony środowiska, w tym związane z poprawą stanu powietrza, tworzone na poziomie każdej z gmin oraz na poziomie województwa, w tym programy ochrony środowiska, strategie adaptacji do zmian klimatu, programy ochrony powietrza, plany gospodarki odpadami.
22. Rozwinięty system gospodarki odpadami, który jednocześnie oczekuje dalszej ewolucji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym.

Słabe strony

Sfera społeczna:

1. Duże wewnętrzne zróżnicowanie struktury wiekowej ludności w obrębie MOF, pogłębiane przez zjawiska migracji, w tym odpływ mieszkańców miast na sąsiednie obszary wiejskie, odpływ migracyjny młodych, depopulację obszarów wiejskich, przy zdecydowanie niższej mobilności osób starszych.
2. Zjawiska starzenia się społeczeństwa, której przejawem jest wzrost potrzeb socjalnych, pomocy społecznej, opieki zdrowotnej, których dynamika będzie wysoka przez najbliższe dekady.
3. Bardzo niskie wskaźniki urodzeń, przy jednoczesnej coraz mniej licznej populacji kobiet w wieku rozrodczym, co wpłynie na zjawiska depopulacyjne.
4. Prognozowana depopulacja znacznej części obszaru MOF, związana przede wszystkim z niekorzystną strukturą wiekową społeczeństwa, pogłębiona przez niskie wskaźniki urodzeń oraz odpływ migracyjny, głównie młodych osób.
5. Zjawiska ograniczające aktywność ekonomiczną mieszkańców, związane m.in. ze starzeniem się społeczeństwa, potrzebą pogodzenia opieki nad osobami zależnymi, przy jednoczesnym kurczeniu się liczby ludności w wieku produkcyjnym, odpływem migracyjnym młodych.
6. Zróżnicowany poziom dostępności do opieki przedszkolnej w MOF oraz ciągle niski poziom rozwoju oferty opieki żłobkowej.
7. Występujące problemy społeczne o znacznej na tle kraju i województwa skali w wybranych przestrzeniach MOF, pomimo spadku liczby osób i rodzin ogółem korzystających z pomocy społecznej.
8. Koncentracja negatywnych zjawisk społecznych w wybranej części MOF, w tym zarówno na obszarach miejskich i wiejskich, powiązana z degradacją funkcjonalno-przestrzenną oraz techniczną, wskazująca na potrzebę kontynuowania procesów rewitalizacji.
9. Ograniczony poziom dostępności do zasobów mieszkaniowych ze względu na relację dochodów do kosztów zakupu mieszkania, w szczególności dla osób młodych.

Sfera gospodarcza:

10. Słabość i niski poziom konkurencyjności lokalnej gospodarki w wybranych gminach, której istotną rolę odgrywa m. in. rolnictwo. Niski poziom wzrostu wynagrodzeń w powiecie piotrkowskim, radomszczańskim i w Piotrkowie Trybunalskim na tle kraju.
11. Znaczne zróżnicowanie rozwoju ekonomicznego przestrzeni MOF, widoczne w dochodach własnych gmin oraz wydatkach majątkowych.
12. Niski udział powierzchni wybranych gminy objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna:

13. Obniżający się poziom wód, deficyt wód przepływowych (Warta, Pilica), pogłębiane przez niekorzystne zjawiska klimatyczne, w tym długotrwałe susze.
14. Zły stan wód powierzchniowych na obszarze MOF, w tym wód Zbiornika Sulejowskiego, związany między innymi z negatywnym oddziaływaniem rolnictwa oraz deficytem rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej.
15. Umiarkowany potencjał dla rozwoju rolnictwa, związany z występowaniem słabych, nieurodzajnych gleb, przy niekorzystnych zmianach klimatu oraz stosunkowo niekorzystnej strukturze gospodarstw (przeważają małe gospodarstwa).
16. Zajęcie dużej powierzchni MOF pod działalność górniczą i energetyczną oraz uciążliwe sąsiedztwa dla znacznej liczby mieszkańców MOF.
17. Uciążliwe sąsiedztwo i bariery środowisko-przestrzenne związane z przebiegiem przez MOF infrastruktury komunikacyjnej, w tym autostrady A1 i drogi ekspresowej S8.

Szanse

1. Zachodzące, pozytywne zmiany w wymiarze gospodarczym w kraju, województwie i na terenie MOF, związane ze wzrostem liczby podmiotów gospodarczych, wzrostem wynagrodzeń – wspierane przez dalsze procesy modernizacji infrastruktury drogowej, które sprzyjać będą bogaceniu się mieszkańców i samorządów.
2. Proces transformacji energetycznej/ węglowej, którego skutkiem będzie rozwój innowacyjnej i zielonej gospodarki.
3. Realizacja skoordynowanych działań rozwojowych w wymiarach funkcjonalnych w odniesieniu do MOF, skutkujące koncentracją sił i środków na rzecz rozwoju.
4. Rozwój powiązań kolejowych, zarówno w układzie krajowym, regionalnym i ujęciu MOF, m. in. poprzez modernizację linii kolejowej relacji Piotrków Trybunalski – Bełchatów.
5. Koordynacja działań administracji, służb, instytucji oraz organizacji społecznych w celu zapewnienia bezpieczeństwa publicznego.
6. Funkcjonujące szkoły wyższe poza MOF, posiadające potencjał udziału w realizacji innowacyjnych przedsięwzięć z udziałem przedsiębiorców z terenu MOF.

Zagrożenia

1. Transformacja węglowa, w tym ryzyko utraty dochodów dla znacznej liczby rodzin oraz samorządów.
2. Brak zaspokojenia potrzeb rozwoju zawodowego, w szczególności młodych osób, skutkujące odpływem migracyjnym do innych lokalizacji w przestrzeni kraju oraz za granicę (drenaż zasobów przez konkurencyjne ośrodki), co związane jest z istniejącym profilem gospodarczym MOF, będącym mało konkurencyjnym dla wybranych zawodów (np. IT).
3. Zagrożenia wynikające ze zmian klimatu, w tym możliwość podtopień, zniszczeń, susz, negatywne skutki zarówno dla społeczności, środowiska i gospodarki, w tym szczególnie związane z deficytem wody.

3. Podsumowanie diagnozy - wnioski odnoszące się do sfer społecznej, gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej - analiza potrzeb rozwojowych.

W kontekście uwarunkowań rozwojowych MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów należy wskazać na następujące, kluczowe czynniki, które decydować będą o zrównoważonym rozwoju:

1. Na terenie MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów widoczne były znaczne zmiany w zakresie rozwoju społecznego, partnerzy samorządowi inwestowali w rozwój infrastruktury społecznej oraz usług publicznych. Przestrzeń MOF nie rozwijała się jednak w sposób równomierny. Widoczne jest to m. in. w dochodach i wydatkach inwestycyjnych poszczególnych gmin. Istotnym czynnikiem, który wpływać będzie na sposób prowadzenia polityki rozwoju będzie demografia.

- Zmiany społeczne o charakterze pozytywnym, jakie zaszły w ostatniej dekadzie na terenie MOF, to przede wszystkim wzrost aktywności społecznej mieszkańców, rozwój oferty kulturalnej, podniesienie jakości kształcenia.
- Wyzwania demograficzne wskazują na potrzebę inwestowania w rozwiązania z zakresu polityki senioralnej. Dotyczy to zarówno kwestii związanych z aktywnością społeczno-kulturalną tej grupy wiekowej, jak też kwestii dotyczących pomocy społecznej oraz zdrowotnej.
- Znaczna dynamika przepływów migracyjnych oraz zmian struktury demograficznej w obrębie MOF wskazuje również na potrzebę moderowania rozwoju społecznego, w tym w zakresie dostępu do usług społecznych, kultury, edukacji. Szczególnie widoczne jest w układach powiązań miasto – tereny podmiejskie.

2. Potencjał rozwoju MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów kształtować będzie w dużej mierze funkcja, znaczenie oraz koncentracja usług w największych miastach, jak również wykorzystanie potencjałów rozwojowych właściwych dla pozostałych gmin tworzących układ funkcjonalno-przestrzenny.

- Miasta Bełchatów, Piotrków Trybunalski oraz Radomsko stanowią będą oś rozwoju i powiązań, zarówno w odniesieniu do wymiarów powiązań lokalnych, jak też sieci powiązań regionalnych. Kluczowe jest zatem inwestowanie w poprawę dostępności usług oraz rynku pracy na obszarze tych miast, w szczególności rozwijanie mobilności miejskiej.
- Należy oczekiwać zmian uwarunkowań rozwoju kształtujących funkcję gospodarczą. Kluczowe dla podtrzymania konkurencyjności gospodarki będzie inwestowanie w rozwój branż przyszłości, w tym branży TLC, innowacyjnych branż gospodarki, jak też rozwiązań zabezpieczających kadry rynku pracy. Istotny potencjał tkwi w poprawiającym się skomunikowaniu przestrzeni, w szczególności w odniesieniu do Radomska i powiatu radomszczańskiego, jak też w zdolności obszaru MOF do kształcenia na potrzeby rynku pracy.
- W kontekście zmian uwarunkowań rozwoju należy mieć na uwadze transformację węglową, która w istotnym zakresie dotknie znaczną część samorządów MOF.
- Dostępność terenów inwestycyjnych, jak też dostęp do autostrad, dróg ekspresowych, krajowych, zjazdów i obwodnic generuje większe szanse na rozwój aktywności gospodarczej dla kilku samorządów. Oznacza to konieczność moderowania zrównoważonych procesów rozwojowych, w tym również w zakresie rozwoju lokalnych specjalizacji gospodarczych i mniejszych działalności, w tym np. usług w gminach o niższej atrakcyjności inwestycyjnej.

- Inwestycje w edukację wszystkich poziomów, realizowane na terenie MOF wspierać będą docelowo konkurencyjność gospodarki oraz zwiększać będą szanse na start młodym osobom.
- Obszar MOF powinien dążyć do wzmocnienia posiadanych zasobów kształtujących funkcję gospodarczą, w tym również w zakresie usług. Potencjał rozwoju należy dostrzegać m. in. w rozwoju funkcji turystycznej. Rozwój usług czasu wolnego pobudzany może być przez rozwój i poprawę infrastruktury turystycznej, np. szlaki turystyczne, bazę noclegową, ścieżki rowerowe.

3. W wymiarze środowiskowym oczekiwana jest dalsza ewolucja w kierunku rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, przystosowanej do zmian i kryzysu klimatycznego. Przyczyniać się będzie to poprawy jakości środowiska. Jednocześnie rozwój funkcji gospodarczej i urbanizacja mogą stanowić istotne zagrożenie dla spójności systemu przyrodniczego.

- Na części obszaru MOF notuje się niski odsetek powierzchni objętych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Brak takich planów powoduje, że często dochodzi do konfliktów społecznych, np. dot. przeznaczenia nieruchomości rolnych pod zabudowę mieszkaniową.
- Wyzwania rozwoju regionalnego, które wskazują na konieczność integrowania działań na poziomach ponadlokalnych, wskazują na konieczność wzmocnienia kompetencji i współpracy pomiędzy samorządami, jak też współpracy z podmiotami prywatnymi.

Mając na względzie diagnozę oraz konsultacje i warsztaty prowadzone z przedstawicielami samorządów lokalnych i sektora społecznego z MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów zdefiniowano kluczowe wyzwania rozwojowe.

Sfera	Wyzwania rozwojowe MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów
Społeczna	1. Kształtowanie polityki społecznej, w szczególności sposób uwzględniającej potrzeby starzejącego się społeczeństwa.
	2. Rozwijanie oferty usług czasu wolnego (w tym oferty kultury, sportu, rekreacji, wypoczynku) wspierającej jakość życia mieszkańców oraz rozwój turystyki.
	3. Kształtowanie usług opieki nad dziećmi oraz działań sprzyjających zwiększaniu diety.
	4. Rozwijanie oferty mieszkaniowej wspierającej integrację społeczną oraz podnoszącą atrakcyjność osiedleńczą na obszarze MOF.
	5. Integracja społeczna oraz inwestycje w kapitał społeczny, zwiększający efektywność działań na rzecz rozwoju lokalnego (w tym działania na rzecz integracji migrantów).
	6. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych, w tym obszarów miejskich i wiejskich.
Gospodarcza	7. Kreowanie edukacji przyszłości, ukierunkowanej na zwiększanie szans rozwoju zawodowego oraz podnoszenie konkurencyjności gospodarki.
	8. Wspieranie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, uwzględniając potencjał lokalizacji MOF, zdolności wewnętrzne do rozwijania innowacyjnych przedsiębiorstw, posiadane zasoby i lokalne kompetencje.
	9. Wspieranie transformacji węglowej w wymiarze ekonomiczno-społecznym, ukierunkowanej na tworzenie nowych miejsc pracy poza sektorem węglowym, przy jednoczesnym wykorzystaniu lokalnych kompetencji (np. związanych z sektorem wytwarzania energii – przykładowo rozwój OZE).

Sfera	Wyzwania rozwojowe MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów
	10. Pobudzanie aktywności ekonomicznej mieszkańców oraz migrantów, w celu podtrzymania konkurencyjności gospodarki oraz jakości usług publicznych.
Środowiskowo-przestrzenna	11. Rozwijanie systemu gospodarki odpadami opartego na obiegu zamkniętym oraz zasadzie 4R (zasada 4R jest stosowana głównie do tworzyw sztucznych i w oryginale oznacza w języku angielskim Refuse, Reduce, Reuse, Recycle, czyli: Odrzuć, Zmniejsz, Użyj ponownie, Odzyskaj).
	12. Poprawa jakości i zwiększenie zasobów wody.
	13. Poprawa jakości powietrza.
	14. Zachowanie i zwiększanie bioróżnorodności przyrodniczej.
	15. Usprawnienie systemu komunikacji publicznej oraz rozwój i modernizacja sieci drogowej, kolejowej i rowerowej, przyczyniający się do integracji przestrzennej, społecznej oraz podnoszenia aktywności i konkurencyjności gospodarki.
	16. Zwiększanie efektywności i skuteczności administracji samorządowej i funkcjonowania usług publicznych w oparciu o rozwiązania SMART oraz współpracę ponadlokalną (np. w zakresie planowania przestrzennego).
	17. Zwiększanie odporności na zjawiska kryzysowe oraz bezpieczeństwo publiczne.

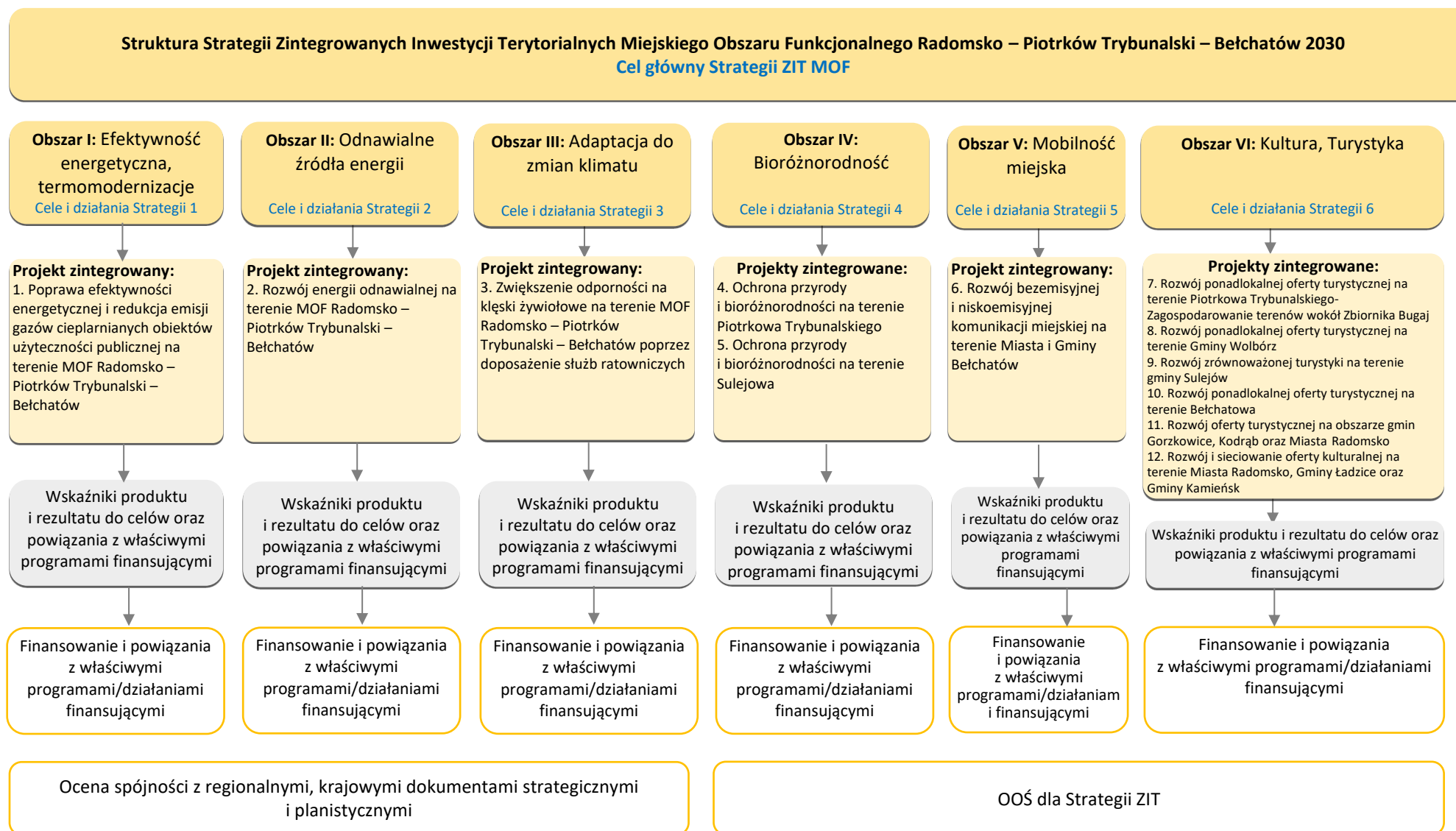
III. Logika Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego

1. Struktura Strategii ZIT

Cele i działania oraz projekty zintegrowane są przedstawione w formie drzewa prezentującego strukturę logiczną Strategii ZIT MOF 2030, odrębnie dla sześciu obszarów.

Poniżej znajduje się struktura dokumentu Strategii ZIT MOF 2030. Schemat ma charakter poglądowy i prezentuje Strukturę całego ZIT. Jego celem jest uzyskanie przez czytelnika na jednym obrazie orientacji w całym dokumencie. W dalszej części schemat opisuje/prezentuje cel główny, cele strategii i kierunki działań. Pozostałe elementy widoczne na schemacie, z uwagi na ich znaczną objętość, są opisywane w kolejnych, odrębnych rozdziałach.

Tabela 2. Struktura logiczna Strategii ZIT MOF 2030.

2. Cele i działania Strategii ZIT MOF

Tabela 3. Cele i działania Strategii ZIT MOF 2030.

Cel główny Strategii ZIT MOF 2030: Wzmacnianie i rozwój wzajemnych więzi partnerskich oraz integracji terytorialnej w celu zrównoważonego rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko - Piotrków Trybunalski - Bełchatów					
Obszar I: Efektywność energetyczna, termomodernizacje FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów. Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2	Obszar II: Odnawialne źródła energii FELD.02.24 Odnawialne źródła energii – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.II	Obszar III: Adaptacja do zmian klimatu FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.IV	Obszar IV: Bioróżnorodność FELD.02.26 Bioróżnorodność – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów	Obszar V: Mobilność miejska FELD.03.04 Mobilność miejska – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.VIII	Obszar VI: Kultura, Turystyka FELD.05.05 Kultura i turystyka – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I
Cel strategii 1: Wyższa efektywności energetyczna obiektów i przestrzeni publicznych na obszarze MOF Działania strategii: 1. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i budynkach komunalnych. 2. Termomodernizacja wraz z budową instalacji OZE w budynkach komunalnych mieszkalnych 3. Poprawa efektywności energetycznej budynków (publicznych, gminnych i prywatnych) 4. Budowa sieci ciepłowniczej	Cel strategii 2: Zwiększony udział energii pochodzącej z odnawialnych źródeł na obszarze MOF Działania strategii: 1. Montaż instalacji OZE w obiektach publicznych 2. Wymiana nieekologicznych źródeł ciepła w budynkach użytkowanych przez mieszkańców. 3. Inwestycje w odnawialne źródła energii	Cel strategii 3: Zwiększona skuteczność działania OSP w prowadzeniu akcji ratowniczych i likwidacji skutków katastrof i awarii Działania strategii: 1. Wprowadzenie do użytku samochodów ratowniczo-pożarniczych. 2. Dopuszczenie w specjalistyczny sprzęt ratowniczy jednostek pożarniczych	Cel strategii 4: Poprawa i utrzymanie bioróżnorodności na terenach zagrożonych degradacją przyrodniczą Działania strategii: 1. Przywrócenie funkcjonalności użytkowej i potencjału rozwojowego biologicznie czynnych terenów zdegradowanych 2. Stworzenie stanowisk do prowadzenia edukacji ekologicznej 3. Prowadzenie edukacji ekologicznej 4. Zabezpieczenie trwałości utrzymania ekosystemów i siedlisk przyrodniczych	Cel strategii 5: Zwiększenie dostępu do niskoemisyjnego, multimodalnego transportu pasażerskiego o wysokim standardzie Działania strategii: 1. Wprowadzenie do eksploatacji autobusów nisko i zeroemisyjnych o wysokim standardzie, dla potrzeb komunikacji zbiorowej 2. Montaż instalacji do obsługi autobusów zeroemisyjnych	Cel strategii 6: Zwiększona atrakcyjność turystyczna i kulturalna MOF Działania strategii: 1. Budowa, remont i modernizacja budynków do prowadzenia działalności kulturalnej 2. Poprawa dostępu do terenów atrakcyjnych przyrodniczo 3. Budowa, rozbudowa i modernizacja ciągów pieszo-rowerowych 4. Budowa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej wokół zbiornika wodnego 5. Budowa zbiornika wodnego oraz infrastruktury towarzyszącej dla funkcji turystycznych i rekreacyjnych 6. Prowadzenie działań kulturalnych oraz służących prezentacji i zachowaniu dziedzictwa kulturowego 7. Promocja oferty turystycznej

Cel strategii 1:

Wyższa efektywności energetyczna obiektów i przestrzeni publicznych na obszarze MOF

Zmiany klimatyczne są obecnie jednym z najistotniejszych problemów globalnych. Samorządy MOF podejmować będą inicjatywy związane z adaptacją do zmian klimatycznych, jak też mające na celu przeciwdziałanie kryzysowi klimatycznemu. Wynika to z przyjętych zobowiązań międzynarodowych, jak też dążeń poszczególnych samorządów do rozwoju zrównoważonego i budowy wizerunku gmin przyjaznych dla środowiska, co podkreślają zapisy lokalnych strategii rozwoju.

Należy również zauważyć, iż na podstawie wyników kolejnych rocznych ocen jakości powietrza w województwie łódzkim, w 2018 r. stwierdzano potrzebę realizacji programów ochrony powietrza, m. in. ze względu na ponadnormatywne stężenie pyłu zawieszonego PM10 w tzw. strefie łódzkiej.

Poprawa efektywności energetycznej jest jednym z narzędzi oszczędności w budżetach samorządów lokalnych. Widoczny jest rosnący poziom obciążeń budżetów gminnych, w tym wzrost kosztów bieżących, generowanych m. in. poprzez koszty utrzymania infrastruktury gminnej.

Partnerzy podejmować będą działania z zakresu termomodernizacji i poprawy efektywności energetycznej obiektów komunalnych oraz budowy sieci ciepłowniczych. Wspólnym efektem dla MOF będzie efekt środowiskowy (obniżenie emisji) w zakresie poprawy jakości powietrza oraz efekt wizerunkowy (budowanie świadomości ekologicznej). Realizacja takich inwestycji przyczyni się do poprawy skuteczności zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego poprzez wygenerowane oszczędności w kosztach bieżących.

Działania strategii:

1. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i budynków komunalnych.
2. Termomodernizacja wraz z budową instalacji OZE w budynkach komunalnych mieszkalnych
3. Poprawa efektywności energetycznej budynków (publicznych, gminnych i prywatnych)
4. Budowa sieci ciepłowniczej

Cel strategii 2:

Zwiększony udział energii pochodzącej z odnawialnych źródeł na obszarze MOF

MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów to obszar, który czeka proces transformacji energetycznej. Część gmin MOF wykazanych zostało w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 jako obszar strategicznej interwencji (OSI) pod nazwą „Obszar nowej energii”. Obejmuje on następujące gminy: miasto

Bełchatów, gmina Bełchatów, gminy: Kleszczów, Kluki, Drużbice, Szczerców, Żelów, miasto Radomsko, gmina Radomsko, gminy: Kamieńsk, Dobryszce, Gomunice, Ładzice, miasto Piotrków Trybunalski, gminy: Wola Krzysztoporska, Rozprza, Gorzkowice.

Podstawą delimitacji Obszaru Transformacji (OT) były uwarunkowania środowiskowe związane z lokalizacją złóż węgla brunatnego, zasięgiem obszaru i terenu górniczego, a także leja depresji oraz uwarunkowania społeczno-gospodarcze związane z liczbą osób dojeżdżających do pracy do zlokalizowanej na OT kopalni i elektrowni, sieciami powiązań między przedsiębiorstwami, wpływami do budżetów JST związanymi z działalnością GK PGE.

Sprawiedliwa i włączająca transformacja ma w szczególności zapobiegać regresowi gospodarczemu i społecznemu, ale również kreować nowy zrównoważony model rozwoju gospodarczego.

Inwestycje w rozwój odnawialnych źródeł energii wpisują się w koncepcję sprawiedliwej transformacji. Jednocześnie dla gmin z obszaru MOF inwestycje w odnawialne źródła energii wpisują się w nadrzędny cel zrównoważonego rozwoju wspólnot lokalnych. Wynikają z potrzeby inwestowania w rozwiązania ekologiczne, sprzyjające ochronie klimatu, budowie wizerunku gmin ekologicznych, czystych. Nie bez znaczenia jest także zdolność do generowania oszczędności dla budżetu samorządów.

Partnerzy z MOF realizować będą działania związane z rozwojem OZE, w tym zarówno w odniesieniu do obiektów publicznych, jak też użytkowanych przez mieszkańców. Wspólnym efektem będzie efekt środowiskowy (obniżenie emisji) w zakresie poprawy jakości powietrza oraz efekt wizerunkowy (budowanie świadomości ekologicznej). Realizacja działań przyczyni się do poprawy skuteczności zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego poprzez wygenerowane oszczędności w kosztach bieżących, jak też zmniejszy uzależnienie od energii bazującej na węglu. Działania ujęte w tym celu są komplementarne do działań z zakresu poprawy efektywności energetycznej oraz rozwijania mobilności miejskiej na terenie MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów.

Działania strategii:

1. Montaż instalacji OZE w obiektach publicznych
2. Wymiana nieekologicznych źródeł ciepła w budynkach użytkowanych przez mieszkańców.
3. Inwestycje w odnawialne źródła energii

Cel strategii 3:

Zwiększona skuteczność działania OSP w prowadzeniu akcji ratowniczych i likwidacji skutków katastrof i awarii

Obszar MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów ze względu na położenie w centralnej części kraju cechuje się klimatem przejściowym, co związane jest z przenikaniem się strefy kontynentalnej i oceanicznej oraz wpływów Morza Bałtyckiego, gór i wyżyn. Obszar MOF coraz częściej, podobnie jak cała Polska, doświadcza skutków zmian klimatu, będąc narażonym na upały, powodujące susze i w efekcie pustoszenie, częste wichury, a także intensywne opady

atmosferyczne i gwałtowne burze, przyczyniające się do lokalnych powodzi. Jedną z odpowiedzi na zwiększone ryzyko wystąpienia katastrof naturalnych lub zdarzeń takich jak podtopienia, szkody wywołane silnymi wiatrami, czy też częstsze występowanie pożarów – jest zwiększenie skuteczności działań służb ratowniczych.

Zakłada się, iż partnerzy z MOF inwestować będą we wzmocnienie potencjału technicznego służb ratowniczych. Przewiduje się doposażenie wybranych jednostek straży pożarnej w samochody pożarnicze. Zwiększy to poziom bezpieczeństwa na terenie MOF, mając na uwadze spójność systemów bezpieczeństwa, istniejącą współpracę i integrację systemów bezpieczeństwa w ujęciu ponadlokalnym.

Działania strategii:

1. Wprowadzenie do użytku samochodów ratowniczo-pożarniczych.
2. Doposażenie w specjalistyczny sprzęt ratowniczy jednostek pożarniczych

Cel strategii 4:

Poprawa i utrzymanie bioróżnorodności na terenach zagrożonych degradacją przyrodniczą

Najcenniejsze przyrodniczo obszary MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Radomsko to kompleksy leśne, zbiorniki wodne, tereny mokradeł i bagien, a także doliny rzeczne wraz z towarzyszącymi im ekosystemami.

Fauna i flora występująca na obszarze MOF, podobnie, jak i na terenie całego województwa jest uboższa, niż w innych regionach Polski. Wynika to z stosunkowo niskiej lesistości, z jednoczesnym rozdrobnieniem terenów leśnych i ich dużym rozproszeniem w układzie przestrzennym MOF. Podniesienie poziomu bioróżnorodności stanowi niezbędny czynnik poprawy jakości środowiska.

W wizji rozwoju Piotrkowa Trybunalskiego zakłada się, że w 2030 roku będzie miastem o wysokim priorytecie dbałości o środowisko naturalne, rozwijające się w zgodzie z naturą. Podobnie w koncepcji rozwoju gminy Sulejów, lokalna strategia zakłada, że Sulejów będzie gminą zrównoważonego rozwoju, w której szczególnie ważne miejsce zajmuje ochrona przyrody.

Projekty służące realizacji celu 4 strategii będą obejmowały w Piotrkowie działania edukacyjne w zakresie kwestii środowiskowych i klimatycznych skierowane do dzieci, młodzieży i osób dorosłych w tym między innymi: szkolenia, warsztaty, zajęcia praktyczne (np. zakładanie ogrodów deszczowych, sadzenie drzew i innych roślin, konstruowanie budek dla ptaków, domków dla owadów, konkursy w szkołach), zajęcia edukacyjne m.in. dla działkowców, stowarzyszeń, grup nieformalnych, spółdzielni mieszkaniowych i wspólnot, szkół i przedszkoli. Natomiast w miejscowości Sulejów działania projektu będą prowadzone w obrębie korytarza ekologicznego biegnącego doliną rzeki Pilica. Miejsca te stanowią cenne zasoby bioróżnorodności i są szczególnie ważne ze względu na migrację i rozmnażanie się zwierząt. Interwencje w tych miejscach, stanowiących kluczowe elementy korytarzy ekologicznych, pozwolą zachować lub zwiększyć bioróżnorodność.

Prowadzone w ramach tego celu działania z zakresu czynnej ochrony przyrody, pozwolą zachować walory przyrodnicze oraz ekosystemy, w tym środowiska wodnego i założeń zieleni urządzonej, a to z kolei wzmocni ciągłość korytarzy ekologicznych.

Efektom przeprowadzonych działań w środowisku przyrodniczym będzie ponadlokalne zwiększenie atrakcyjności turystycznej zgodnie z założeniami turystyki zrównoważonej (stanowiącej jedną z form turystyki realizowanej na terenie Sulejowskiego Parku Krajobrazowego) i zwiększenie możliwości oddziaływania edukacyjnego obszaru MOF.

Działania strategii:

1. Przywrócenie funkcjonalności użytkowej i potencjału rozwojowego biologicznie czynnych terenów zdegradowanych
2. Stworzenie stanowisk do prowadzenia edukacji ekologicznej
3. Prowadzenie edukacji ekologicznej
4. Zabezpieczenie trwałości utrzymania ekosystemów i siedlisk przyrodniczych

Cel strategii 5:

Zwiększenie dostępu do niskoemisyjnego, multimodalnego transportu pasażerskiego o wysokim standardzie

Potrzeba rozwijania mobilności miejskiej w największych miastach MOF wynika z koncentracji funkcji administracyjnych, usługowych, kulturalnych i gospodarczych. Działania z zakresu mobilności miejskiej, zgodnie z ustaleniami partnerów MOF, realizowane będą na obszarze Bełchatowa i gminy Bełchatów.

Miasto Bełchatów wykazuje silne powiązania funkcjonalne z przestrzenią gminy Bełchatów. Gmina Bełchatów, pomimo zaliczenia do kategorii gmin wiejskich, straciła w dużej mierze swój rolniczy charakter na skutek silnych procesów urbanizacyjnych zachodzących od początku lat 90-tych. Obecnie stanowi ona głównie „sypialnię” dla osób pracujących w mieście Bełchatów lub na obszarze kompleksu paliwowo-energetycznego zlokalizowanego na terenie gminy Kleszczów.

Warto dodać, iż w okresie od 2010 do 2020 roku układ osadniczy MOF charakteryzował się znaczną dynamiką przemieszczeń ludności. Migrację w celach osadniczych z obszaru miejskiego na obszary podmiejskie obserwuje się szczególnie w przypadku Bełchatowa, który przy spadku o 7,0% liczby mieszkańców miasta, dla gmin ościennych notuje znaczące wzrosty populacji. Gmina Kleszczów na przestrzeni 10 lat odnotowała wzrost liczby mieszkańców aż o 36,6% (najwięcej w skali MOF), a gmina Bełchatów o 17,0%. Te zjawiska wpływają na wzrost natężenia ruchu, który kumuluje się w centrach ośrodków miejskich MOF. Negatywne oddziaływanie na środowisko i jakość powietrza zwiększa także sukcesywnie rosnąca liczba samochodów osobowych, będących w posiadaniu mieszkańców MOF. Pogłębiona analiza z zakresu mobilności miejskiej znajduje się w załączniku do Strategii ZIT MOF 2030 „Elementy Zrównoważonej Mobilności ZIT MOF Radomsko-Piotrków Trybunalskich- Bełchatów”

Działania strategii:

1. Wprowadzenie do eksploatacji autobusów nisko i zeroemisyjnych o wysokim standardzie, dla potrzeb komunikacji zbiorowej
2. Montaż instalacji do obsługi autobusów zeroemisyjnych

Cel strategii 6:

Zwiększona atrakcyjność turystyczna i kulturalna MOF

Obszar MOF posiada stosunkowo korzystane warunki do rozwoju turystyki, które cały czas nie są jeszcze wystarczająco wykorzystane. Warunki te można podzielić na dwie kategorie. Jedną z nich są miejsca o znaczeniu historycznym z mnogością zabytków i śladów bogatej historii tworzenia się państwa Polskiego, a drugą lokalizacje o wyjątkowych walorach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Obie, przy odpowiednim poziomie inwestycji i strategicznej promocji, sprzyjają kształtowaniu wzrostu gospodarczego opartego na obsłudze ruchu turystycznego, jak i funkcji rekreacyjnych MOF ściśle powiązanych z turystyką. Miejscowości MOF odnotowujące wzrost turystyczny z uwagi na funkcje wypoczynkowe i rekreacyjne mierzą się ze specyficznymi problemami, wśród których wyróżnia się głównie brak właściwego wyeksponowania obiektów potencjalnie cennych pod względem turystycznym oraz niewystarczającą bazę obiektów niezbędnych do obsługi ruchu turystycznego (obiekty gastronomii, obiekty noclegowe, miejsca postoju, parkingi, zorganizowane miejsca wypoczynku, sieć ścieżek rowerowych).

Z uwagi na dziedzictwo historyczne Piotrków Trybunalski jest miejscem o istotnym znaczeniu turystycznym. Strefa wpływu miasta oraz relacji funkcjonalnych wykracza poza jego granice, obejmując sąsiednie gminy, w tym również te spoza powiatu piotrkowskiego. Piotrków Trybunalski w skali województwa wyróżnia się walorami urbanistycznymi, które swoje źródła mają w średniowieczu. Prezentuje dobrze zachowany model szachownicowy w rozplanowaniu przestrzennym. Wykorzystanie istniejącego potencjału turystycznego możliwe będzie dzięki rozwinięciu oferty pobytowej, w tym w oparciu o turystykę aktywną, zarówno w obrębie Piotrkowa Trybunalskiego, jak też sąsiednich gmin. W Piotrkowie Trybunalskim zakłada się utworzenie ponadlokalnej atrakcji turystycznej, która wzmocni potencjał turystyczny na terenie MOF. Na terenie Piotrkowa Trybunalskiego powstanie zmodernizowana i wzbogacona atrakcja turystyczna, bazująca na potencjale przyrodniczym zbiornika Bugaj. Pozwoli to na pełne wykorzystanie tego potencjału turystycznego. Zakłada się rozwinięcie infrastruktury umożliwiającej aktywne spędzanie wolnego czasu. Atrakcja turystyczna uzupełni potencjał oferty turystycznej zlokalizowany w sąsiednich gminach, w tym w gminie Sulejów oraz w gminie Wolbórz. Umożliwi to wspólne kreowanie oferty pobytowej, skierowanej do turystów odwiedzających MOF.

Najważniejszym miejscem generującym ruch turystyczny na terenie Bełchatowa jest oddany do użytku w 2014 roku obiekt noszący nazwę MCK PGE Giganty Mocy, powstały dzięki Regionalnemu Programowi Operacyjnemu Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013. Obszar działalności ekspozycji Giganty Mocy opiera się na pięciu filarach: edukacyjnym, historycznym, społecznym, gospodarczym i kulturalnym. Nowoczesna wystawa stała, zlokalizowana w nowym obiekcie Miejskiego Centrum Kultury w Bełchatowie. Osoby odwiedzające ekspozycję mają okazję dowiedzieć się jak przebiegał proces powstawania w okolicach Bełchatowa pokładów węgla brunatnego, jak wygląda jego wydobywanie oraz produkcja energii elektrycznej. Do stałego programu ekspozycji weszły również warsztaty edukacyjne dla uczniów szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych z takich dziedzin naukowych jak geologia, geografia, paleontologia, biologia, a także zajęcia poświęcone

ochronie środowiska. Obiekt łączy w sobie kilka elementów. Jest obiektem o funkcji edukacyjnej i jednocześnie „nawiązuje” do dziedzictwa przyrodniczego i gospodarczego regionu bełchatowskiego. W 2021 roku z oferty ekspozycji skorzystało łącznie 9973 osób indywidualnych, a aż 2926 osób uczestniczyło w ofercie warsztatów edukacyjnych. Z oferty Ekspozycji korzystają zarówno osoby indywidualne, rodziny z dziećmi, szkolne grupy zorganizowane z całego kraju (głównie z sąsiadujących gmin i powiatów oraz ościennych województw: świętokrzyskiego, mazowieckiego i śląskiego). Nie bez znaczenia dla rozwoju turystycznego jest wartość medialna i marka.

Powyższe wskazuje na istotny potencjał turystyczny. Jest to jednocześnie miejsce promujące walory przyrodnicze, kulturowe oraz dziedzictwa regionu. Obiekt MCK PGE Giganty Mocy należy zaliczyć do wiodących atrakcji na terenie MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów. Obecnie region bełchatowski stoi u progu wielkich przemian – plany związane z transformacją energetyczną są wielkim wyzwaniem i obietnicą ekologicznej przyszłości. W kontekście transformacji energetycznej Obiekt MCK PGE Giganty stanie się ważnym punktem na turystycznej mapie Polski, promującym odnawialne źródła energii i działającym na rzecz zwiększenia poziomu świadomości ekologicznej odbiorców, w tym dzieci i młodzieży, w zakresie efektywności energetycznej, wykorzystania alternatywnych źródeł energii oraz ich wpływu na środowisko naturalne.

Oferta turystyczna miasta Radomska, podobnie jak i gmin wiejskich z rejonu Radomska, tworzących MOF, obejmuje głównie zabytkowe obiekty sakralne, świecką architekturę dworsko-parkową, a na obszarach wiejskich - historyczne układy wsi. Zdecydowanie słabiej rozwinięta jest oferta turystyki aktywnej. W południowym rejonie MOF oferta turystyczna jest zdecydowanie słabiej rozwinięta i wypromowana, pomimo posiadanych walorów przyrodniczych. Potencjał turystyczny tworzy tu między innymi Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Widawki. Obejmuje on tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnią funkcję korytarzy ekologicznych. Miasto Radomsko oraz gminy Kodrąb, Gorzkowice oraz Gomunice posiadają między innymi potencjał do rozwoju oferty turystycznej bazującej na zbiornikach wodnych. Pozwoli to rozwinąć ofertę turystyczną opartą na wypoczynku, kontekście z przyrodą oraz wzmocnić istniejące lub nowo powstałe usługi turystyczne.

Na terenie MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów działalność kulturalna jest realizowana przez liczne instytucje i placówki kulturalne, które są prowadzone i finansowane przez jednostki samorządu terytorialnego. Warto podkreślić, iż widoczny jest również wzrost znaczenia inicjatyw społecznych w zakresie aktywności kulturalnej, widoczny między innymi w aktywności środowisk seniorskich. Wzmocnienie i wykorzystanie potencjału oferty kulturalnej MOF do rozwoju aktywności społecznej i obywatelskiej związane będzie z pobudzaniem współpracy sieciowej, tworzeniem wspólnych rozwiązań, które względem siebie będą komplementarne i uzupełniające i pozwolą zwiększyć zasięg oferty kulturalnej. Potencjału dla rozwoju sieciowej oferty kulturalnej należy poszukiwać w możliwości wzajemnego wykorzystania powstałej infrastruktury/ oferty, jak też wspólnej promocji oraz możliwości budowania współpracy pomiędzy jednostkami publicznymi i organizacjami społecznymi na rzecz rozwijania oferty kultury. Nie bez znaczenia jest udział zorganizowanych grup społecznych, np. seniorów, kół gospodyń wiejskich, stowarzyszeń.

Zakłada się, że partnerzy z MOF podejmować będą działania związane z rozwojem infrastruktury kulturalnej i jednocześnie wzmocniać będą współpracę ponadlokalną. Zakłada się, iż partnerzy na obszarze MOF utworzą wspólny zespół koordynujący, którego zadaniem będzie wypracowanie mechanizmu współpracy

i wspólnego działania na rzecz animacji kultury. Zespół skupi się na tworzeniu rozwiązań animacji kultury w powiązaniu z rozwojem aktywności społecznej i obywatelskiej.

Działania strategii:

1. Budowa, remont i modernizacja budynków do prowadzenia działalności kulturalnej
2. Poprawa dostępu do terenów atrakcyjnych przyrodniczo
3. Budowa, rozbudowa i modernizacja ciągów pieszo rowerowych
4. Budowa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej wokół zbiornika wodnego
5. Rozbudowa zbiornika wodnego oraz infrastruktury towarzyszącej dla funkcji turystycznych i rekreacyjnych
6. Prowadzenie działań kulturalnych oraz służących prezentacji i zachowaniu dziedzictwa kulturowego
7. Promocja oferty turystycznej

3. Projekty zintegrowane

3.1. Istota projektów zintegrowanych.

Istotą wdrażania Strategii ZIT będzie realizacja projektów zintegrowanych przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów i skoordynowanego zaspakajania potrzeb obszaru objętego Strategią ZIT.

Projekt zintegrowany to projekt, który wpisuje się w cele rozwoju MOF objętego instrumentem i jest ukierunkowany na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych – oznacza to, że projekt ten będzie miał wpływ na więcej niż 1 gminę w MOF oraz jego realizacja jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i w części kierunkowej strategii. Szczegółowe zapisy dotyczące projektów zintegrowanych reguluje ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027

Projekty zintegrowane będą wzmacniały ponadlokalne podejście terytorialne przez następujące działania:

- 1) Wsparcie w przygotowaniu dokumentów na poziomie lokalnym i ponadlokalnym niezbędnych do wdrażania instrumentów finansowych.
- 2) Wsparcie tworzenia powiązań sieciowych oraz powiązań funkcjonalnych między miastami posiadającymi komplementarne zasoby lub komplementarną strukturę społeczną i gospodarczą.
- 3) Wzmocnienie form współpracy/wymiany doświadczeń pomiędzy Partnerami Porozumienia w ramach instrumentów terytorialnych.

- 4) Promowanie sukcesów wspólnych projektów celem upowszechniania kultury współpracy i eksponowania zalet jej inicjowania, a także zwiększania poparcia mieszkańców dla idei kooperacji.
- 5) Wzmacnianie mechanizmów zarządzania strategicznego oraz potencjału analityczno-ewaluacyjnego MOF.

3.2. Lista projektów zintegrowanych.

Poniżej przedstawiono listę projektów zintegrowanych oraz instytucji realizujących poszczególne projekty wraz z przewidywaną kwotą dofinansowania w PLN oraz euro. Kurs po jakim oszacowano wartości projektów w PLN wynosi 4,3226 zł.

Tabela 4. Projekty zaplanowane do wsparcia w ramach działań ZIT FEŁ2027 (lista podstawowa)

Symbol wiązki projektu	Wiązka projektu	Symbol projektu	Projekt	Wnioskodawca	Źródło finansowania	Szacowana wartość dofinansowania (EURO)	Wartość kosztów kwalifikowalnych w PLN [kurs EUR - 4,3226]	Dofinansowanie UE w PLN [kurs EUR - 4,3226]
Wiązka 1.	Poprawa efektywności energetycznej i redukcja emisji gazów cieplarnianych obiektów użyteczności publicznej na terenie MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów				FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	12 950 567,10	65 860 895,90	55 980 121,27
		1.1	Głęboka modernizacja energetyczna mieszkalnych budynków komunalnych wraz z budową instalacji OZE	Miasto Bełchatów	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	3 220 595,31	16 379 980,32	13 921 345,27
		1.2	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Drużbice	Gmina Drużbice	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	630 639,20	3 207 060,17	2 726 001,00
		1.3	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Żelów	Gmina Żelów	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	1 797 200,99	9 139 507,55	7 768 581,00
		1.4	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej w gminie Gorzkowice	Gmina Gorzkowice	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	674 157,22	3 428 367,24	2 914 112,00

		1.5	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Rozprza	Gmina Rozprza	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	1 329 893,58	6 763 056,83	5 748 598,00
		1.6	Termomodernizacja budynków Gminy Wola Krzysztoperska	Gmina Wola Krzysztoperska	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	1 110 371,02	5 646 694,42	4 799 690,00
		1.7	Budowa sieci ciepłowniczej w Gminie Moszczenica	Gmina Moszczenica	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	1 560 530,01	7 935 938,07	6 745 547,00
		1.8	Termomodernizacja komunalnych budynków mieszkalnych z terenu Gminy Gidle	Gmina Gidle	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	720 523,30	3 664 157,84	3 114 534,00
		1.9	Termomodernizacja budynku Publicznego Przedszkola w Gomunicach	Gmina Gomunice	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko- Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	706 509,00	3 592 889,60	3 053 956,00
		1.10	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w tym oświatowych na terenie Gminy Kobiele Wielkie	Gmina Kobiele Wielkie	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	530 123,54	2 695 896,62	2 291 512,00
		1.11	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Radomsko	Gmina Radomsko	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	670 023,83	3 407 347,24	2 896 245,00
Wiązka 2.	Rozwój energii odnawialnej na terenie MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów				FELD.02.24 Odnawialne źródła energii – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów	3 553 402,99	18 070 518,32	15 359 939,76

					Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.II			
		2.1	Zakup i montaż instalacji OZE w budynkach mieszkalnych na terenie Miasta Bełchatowa	Miasto Bełchatów	FELD.02.24 Odnawialne źródła energii – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.II	2 022 472,30	10 285 104,97	8 742 338,76
		2.2	Odnawialne źródła energii w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Dobryszycach	Gmina Dobryszce	FELD.02.24 Odnawialne źródła energii – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.II	539 184,29	2 741 974,26	2 330 678,00
		2.3	Montaż instalacji pomp ciepła w gminie Szczerców	Gmina Szczerców	FELD.02.24 Odnawialne źródła energii – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.II	991 746,40	5 043 439,09	4 286 923,00
Wiązka 3.	Zwiększenie odporności na klęski żywiołowe na terenie MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów poprzez doposażenie służb ratowniczych				FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.IV	3 276 671,99	16 663 227,19	14 163 742,35
		3.1	Zakup pojazdów ratowniczo-gaśniczych dla OSP z terenu Gminy Kleszczów	Gmina Kleszczów	FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.IV	775 371,77	3 943 084,92	3 351 622,00
		3.2	Zakup samochodów strażackich dla OSP z terenu gminy Ładzice	Gmina Ładzice	FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.IV	238 711,89	1 213 948,30	1 031 856,00

		3.3	Zakup pojazdu ratowniczo-gaśniczego na wyposażenie jednostki OSP z gminy Wola Krzysztoporska	Gmina Wola Krzysztoporska	FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Belchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.IV	337 078,61	1 714 183,62	1 457 056,00
		3.4	Zakup samochodów strażackich dla OSP z terenu Gminy Grabica	Gmina Grabica	FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Belchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.IV	734 175,26	3 733 583,73	3 173 546,00
		3.5	Zakup samochodów pożarniczych dla jednostek OSP z terenu Gminy Kluki	Gmina Kluki	FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Belchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.IV	533 747,74	2 714 327,20	2 307 178,00
		3.6	Zwiększenie odporności na zmiany klimatu poprzez doposażenie w wozy strażackie jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych na terenie gminy Czarnocin.	Gmina Czarnocin	FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Belchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.IV	500 282,70	2 544 143,67	2 162 522,00
		3.7	Zwiększenie odporności na klęski żywiołowe na terenie MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Belchatów poprzez doposażenie służb ratowniczych – kolejne jednostki OSP.	Gmina Rozprza	FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Belchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.IV	157 304,02	799 955,75	679 962,35
Wiązka 4	Projekt 4. Ochrona przyrody i bioróżnorodność na terenie Piotrkowa Trybunalskiego			Miasto Piotrków Trybunalski	FELD.02.26 Bioróżnorodność ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Belchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.VII	1 394 143,07	7 089 791,94	6 026 322,83

Wiązka 5	Projekt 5. Realizacja inwestycji w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w gminie Sulejów			Gmina Sulejów	FELD.02.26 Bioróżnorodność ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.VII	224 718,92	1 142 788,30	971 370,00
Wiązka 6.	Rozwój bezemisyjnej i niskoemisyjnej komunikacji miejskiej na terenie Miasta Bełchatów i Gminy Bełchatów				FELD.03.04 Mobilność miejska - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.VIII	2 329 049,88	11 844 178,29	10 067 551,00
		6.1	Zakup zeroemisyjnego autobusu komunikacji zbiorowej w Bełchatowie	Miasto Bełchatów	FELD.03.04 Mobilność miejska - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.VIII	898 876,37	4 571 156,72	3 885 483,00
		6.2	Zakup niskopodłogowych i elektrycznych autobusów wraz z systemem ładowania dla potrzeb komunikacji publicznej na terenie gminy Bełchatów	Gmina Bełchatów	FELD.03.04 Mobilność miejska - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.VIII	1 430 173,51	7 273 021,57	6 182 068,00
Wiązka 7	Projekt 7. Rozwój ponadlokalnej oferty turystycznej na terenie Piotrkowa Trybunalskiego – Zagospodarowanie terenów wokół Zbiornika Bugaj			Miasto Piotrków Trybunalski	FELD.05.05Kultura i turystyka - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	7 334 534,31	37 299 129,06	31 704 258,00
Projekt 8	Projekt 8. Rozwój ponadlokalnej oferty turystycznej na terenie Gminy Wolbórz			Gmina Wolbórz	FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	946 683,71	4 814 276,73	4 092 135,00

Projekt 9	Projekt 9. Rozwój zrównoważonej turystyki na terenie gminy Sulejów			Gmina Sulejów	FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko- Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	1 745 484,89	8 876 509,89	7 545 033,00
Projekt 10	Projekt 10. Modernizacja budynku MCK PGE Giganty Mocy wraz ze zmianą aranżacji ekspozycji PGE Giganty Mocy			Miasto Bełchatów	FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko- Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	674 156,06	3 428 361,36	2 914 107,00
Wiązka 11	Rozwój oferty turystycznej na obszarze gmin Gorzkowice, Kodrąb oraz Miasta Radomsko				FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko- Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	5 522 770,32	37 526 615,53	23 872 727,00
		11.1	Przebudowa budynków i terenów użyteczności publicznych, zlokalizowanych w sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych mających na celu zwiększenie oferty form spędzania czasu wolnego.	Gmina Gorzkowice	FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko- Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	348 154,81	1 770 510,68	1 504 934,00
		11.2	Zagospodarowanie terenu przy zbiorniku wodnym w Kodrębie	Gmina Kodrąb	FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	541 962,94	2 756 104,85	2 342 689,00
		11.3	Rozwój turystyki regionalnej w zakresie utworzenia strefy chillout przy zbiorniku wodnym w Radomsku.	Miasto Radomsko	FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	4 632 652,57	33 000 000	20 025 104,00

Wiązka 12	Rozwój i sieciowanie oferty kulturalnej na terenie Miasta Radomska, Gminy Ładzice oraz Gminy Kamieńsk				FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko- Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	1 889 039,70	9 606 544,99	8 165 563,00
		12.1	Kino za rogiem w Gminie Ładzice	Gmina Ładzice	FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	337 078,61	1 714 183,62	1 457 056,00
		12.2	Utworzenie Międzypokoleniowego Ośrodka Rozwoju w Radomsku	Miasto Radomsko	FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko- Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	846 539,12	4 305 000,00	3 659 250,00
		12.3	Utworzenie miejsca aktywizacji społecznej w miejscowości Gorzędów w gminie Kamieńsk	Gmina Kamieńsk	FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	705 421,97	3 587 361,37	3 049 257,00
Suma wszystkich Projektów						41 841 222,94€	222 222 837,50 PLN	180 862 870,21 PLN

Poniżej przedstawiono listę projektów rezerwowych zaplanowanych w niekonkurencyjnym sposobie wyboru w ramach działań ZIT FEŁ2027, które w ramach konieczności mogą być wykorzystane przy realizacji projektów zintegrowanych.

Tabela 5. Projekty zaplanowane do wsparcia w ramach działań ZIT FEŁ2027 (lista rezerwowa)

Lp.	Symbol projektu	Projekt	Nazwa instytucji	Źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita (PLN)	Przewidywana kwota dofinansowania (PLN)
1.	Projekt nr 1	Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej wraz z budową instalacji OZE na terenie Miasta Bełchatowa.	Miasto Bełchatów	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko- Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	6 500 000,00	4 856 861,25

Lp.	Symbol projektu	Projekt	Nazwa instytucji	Źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita (PLN)	Przewidywana kwota dofinansowania (PLN)
2.	Projekt nr 1	Termomodernizacja komunalnych budynków oświatowych w Gminie Żelów (powiat bełchatowski).	Gmina Żelów	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	9 410 000,00	7 768 581,00
3.	Projekt nr 1	Termomodernizacja w budynkach komunalnych mieszkalnych na terenie Gminy Drużbice	Gmina Drużbice	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	3 301 583,00	2 726 001,00
4.	Projekt nr 1	Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej im. Henryka Sienkiewicza w Gorzkowicach	Gmina Gorzkowice	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	3 600 000,00	2 914 112,00
5.	Projekt nr 1	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Rozprza – etap II	Gmina Rozprza	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	7 000 000,00	5 748 598,00
6.	Projekt nr 1	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej na terenie Gminy Wola Krzysztoporska	Gmina Wola Krzysztoporska	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	5 813 121,00	4 799 690,00
7.	Projekt nr 1	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy	Gmina Moszczenica	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.I	10 048 896,00	6 745 547,00
8.	Projekt nr 2	Zakup i montaż instalacji OZE w budynkach użyteczności publicznej na	Miasto Bełchatów	FELD.02.24 Odnawialne źródła energii – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.II	11 500 000,00	8 742 338,76

Lp.	Symbol projektu	Projekt	Nazwa instytucji	Źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita (PLN)	Przewidywana kwota dofinansowania (PLN)
		terenie Miasta Bełchatowa				
9.	Projekt nr 2	Odnawialne źródła energii w Klubiku Dziecięcym w Dobryszycach	Gmina Dobryszce	FELD.02.24 Odnawialne źródła energii – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.II	3 320 928,78	2 330 678,00
10.	Projekt nr 2	Montaż instalacji OZE	Gmina Szczerców	FELD.02.24 Odnawialne źródła energii – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.II	5 600 000,00	4 286 923,00
11.	Projekt nr 3	Doposażenie jednostek OSP z terenu gminy Ładzice	Gmina Ładzice	FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.IV	1 240 000,00	1 031 856,00
12.	Projekt nr 3	Zakup samochodów pożarniczych wraz z wyposażeniem dla jednostek OSP z terenu Gminy Kluki	Gmina Kluki	FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.IV	2 800 000,00	2 307 178,00
13.	Projekt nr 3	Doposażenie jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych na terenie gminy Czarnocin w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych lub usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych.	Gmina Czarnocin	FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.IV	2 226 259,00	2 162 522,00
14.	Projekt nr 3	Zakup wyposażenia dla wybranych jednostek OSP (np. sprzęt).	Gmina Rozprza	FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.IV	900 000,00	679 962,35

Lp.	Symbol projektu	Projekt	Nazwa instytucji	Źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita (PLN)	Przewidywana kwota dofinansowania (PLN)
15.	Projekt nr 8	Budowa szlaków, ścieżek rowerowych na terenie gminy Wolbórz	Gmina Wolbórz	FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	5 000 000,00	4 092 135,00
16.	Projekt nr 9	Rozwój zrównoważonej turystyki na terenie Gminy Sulejów	Gmina Sulejów	FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	9 138 127,06	7 545 033,00
17.	Projekt nr 11	Zagospodarowanie terenów zielonych na terenie Gminy Gorzkowice poprzez stworzenie miejsc rekreacji i wypoczynku.	Gmina Gorzkowice	FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	1 822 700,00	1 504 934,00
18.	Projekt nr 11	Rozwój turystyki na terenie gminy Kodrąb poprzez utworzenie szlaków rowerowych	Gmina Kodrąb	FELD.05.05 Kultura i turystyka – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	3 014 670,00	2 342 689,00
19.	Projekt nr 12	Biblioteka bliżej Ciebie	Gmina Ładzice	FELD.05.05 Kultura i turystyka – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	1 800 000,00	1 457 056,00

4. Źródła finansowania projektów ZIT.

4.1. Obszary wsparcia w ramach Funduszy Europejskich dla Łódzkiego (FELD)

Wartości poszczególnych projektów oraz łączna kwota ich finansowania zawarte są w tabeli 3.

Tabela 6. Zestawienie obszarów wsparcia w ramach, których możliwe jest pozyskiwanie finansowania dla projektów Strategii ZIT z Funduszy Europejskich dla Łódzkiego 2021-2027 (FEŁ2027).

Fundusz	Priorytet	Działanie /Cel szczegółowy	Wartość projektów zgłoszonych przez samorządy w ramach Strategii ZIT (PLN)
EFRR	Priorytet: 2. Fundusze europejskie dla zielonego łódzkiego.	Działanie: FELD 02.23. Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Betchatów EFRR/FS.CP2.I - Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych-	55 980 121,27
		Działanie: FELD 02.24. Odnawialne źródła energii- ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Betchatów EFRR/FS.CP2.II: Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001 w sprawie energii odnawialnej, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju- ZIT	15 359 939,76
		Działanie: FELD 02.25. Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Betchatów EFRR/FS.CP2.IV: Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	14 163 742,35
		Działanie: FELD.02.26 Bioróżnorodność – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Betchatów EFRR/FS.CP2.VII - Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	6 997 692,83
	Priorytet: 3. Fundusze europejskie dla lepiej	Działanie: FELD 03.04.: Mobilność miejska – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Betchatów EFRR/FS.CP2.VIII: Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako	10 067 551,00

	połączonego łódzkiego	elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	
	Priorytet: 5. Fundusze europejskie dla rozwoju lokalnego w Łódzkiem.	Działanie: FELD 05.05 Kultura i turystyka – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów EFRR.CP5.I: Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.	78 293 823,00

IV. Warunki i procedury (w tym tryb wyboru projektów) obowiązujące w realizacji Strategii ZIT.

Tryb wyboru projektów

1. Niekonkurencyjny sposób wyboru projektów

Niekonkurencyjny sposób wyboru projektów zastosowano dla projektów mających strategiczne znaczenie dla społeczno-gospodarczego rozwoju MOF Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów w obszarach wsparcia przeznaczonych dla Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Funduszach Europejskich dla Łódzkiego 2021- 2027. Wskazane w Strategii ZIT MOF 2030 przedsięwzięcia zostały wytypowane w trakcie prac nad Strategią w ramach wewnętrznego procesu doboru i oceny projektów przeprowadzanego przez wszystkie gminy. Projekty te zostały zgłoszone jako propozycje przedsięwzięć niekonkurencyjnych, a następnie, na etapie opiniowania Strategii ZIT zgodnie w art. 34 ust. 6 pkt 2 Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, poddane procesowi opiniowania przez Instytucję Zarządzającą programem regionalnym FEŁ2027.

1.2. Procedura wewnętrznego wyboru projektów niekonkurencyjnych

Zgodnie z Ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 r o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 w ramach trybu niekonkurencyjnego dla Strategii ZIT MOF 2030 została przygotowana **lista zintegrowanych projektów strategicznych w formie fiszek projektowych**. Lista ta została sporządzona na podstawie wewnętrznej procedury wyboru propozycji projektów zgłoszonych przez 25 samorządów tworzących MOF:

1. Zebranie propozycji projektów

W ramach pierwszego etapu prac nad doбором projektów i ich integracją wszyscy partnerzy porozumienia ZIT dla MOF przesłali fiszki projektowe, zawierające informacje niezbędne do późniejszej oceny i integracji projektów. Dane ujęte w fiszkach dotyczyły m.in.: danych Podmiotu realizującego (Jednostki Samorządu Terytorialnego), tytułu projektu, zakresu przedmiotowego projektu, terminu realizacji, powiązania z obszarami wsparcia, kwoty dofinansowania projektu.

2. Weryfikacja projektów

Liderem projektu jest Miasto Piotrków Trybunalski - Prezydent, który przy wsparciu ekspertów zewnętrznych, wspomagał Partnerów Porozumienia w wypracowywaniu fiszek projektowych zgłoszonych w ramach prac nad Strategią ZIT MOF 2030. Zgłaszane projekty musiały być zgodne z określonymi celami Strategii ZIT, wpisywać się w możliwe obszary wsparcia dedykowane instrumentom ZIT, odnosić się do zdiagnozowanych potrzeb i problemów rozwojowych (zawartych w części diagnostycznej Strategii ZIT), określać wskaźniki produktu i rezultatu, a także mieścić się w ramach kwot przeznaczonych na dofinansowanie projektów w ramach ZIT MOF Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów 2030, a ich realizacja musiała się zakończyć w wymaganym przedziale czasowym.

Projekty zintegrowane będą podlegały ocenie według kryteriów formalnych i merytorycznych. Kryteria wyboru projektów oraz ich zmiany będą zatwierdzane przez Komitet Monitorujący programu regionalnego FEŁ2027.

Szczegółowe zapisy dotyczące kryteriów wyboru i sposobu oceny projektów znajdują się w dokumencie „Kryteria wyboru projektów dla programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 (EFRR)” przyjmowanym przez Komitet Monitorujący program regionalny Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027.

Kierując się strategicznym znaczeniem dla rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów niekonkurencyjny sposób wyboru przewidziano dla projektów wskazanych w tabeli 7.

Tabela 7. Lista projektów zaplanowanych do realizacji w wyborze niekonkurencyjnym w ramach działań ZIT FEŁ2027 (lista podstawowa).

Lp. Projektu	Nazwa projektu zintegrowanego, podmioty realizujące projekt, lista projektów niekonkurencyjnych.	
Wiązka nr 1	Poprawa efektywności energetycznej i redukcja emisji gazów cieplarnianych obiektów użyteczności publicznej na terenie MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów Wspólnym efektem będzie efekt środowiskowy (obniżenie emisji) w zakresie poprawy jakości powietrza oraz efekt wizerunkowy (budowanie świadomości ekologicznej). Realizacja projektu przyczyni się do poprawy skuteczności zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego poprzez wygenerowane oszczędności w kosztach bieżących.	
	Miasto Bełchatów	1.1 Głęboka modernizacja energetyczna mieszkalnych budynków komunalnych wraz z budową instalacji OZE
	Gmina Żelów	1.3 Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w gminie Żelów
	Gmina Gidle	1.8 Termomodernizacja komunalnych budynków mieszkalnych z terenu Gminy Gidle
	Gmina Drużbice	1.2 Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Drużbice
	Gmina Gorzkowice	1.4 Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej w gminie Gorzkowice
	Gmina Rozprza	1.5 Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Rozprza
	Gmina Wola Krzysztoporska	1.6 Termomodernizacja budynków Gminy Wola Krzysztoporska

	Gmina Moszczenica	1.7 Budowa sieci ciepłowniczej w gminie Moszczenica
	Gmina Kobiele Wielkie	1.10 Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w tym oświatowych na terenie Gminy Kobiele Wielkie
	Gmina Gomunice	1.9 Termomodernizacja budynku Publicznego Przedszkola w Gomunicach
	Gmina Radomsko	1.11 Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Radomsko
Wiązka nr 2	Rozwój energii odnawialnej na terenie MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów Wspólnym efektem będzie efekt środowiskowy (obniżenie emisji) w zakresie poprawy jakości powietrza oraz efekt wizerunkowy (budowanie świadomości ekologicznej). Realizacja projektu przyczyni się do poprawy skuteczności zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego poprzez wygenerowane oszczędności w kosztach bieżących, jak też zmniejszy uzależnienie od energii bazującej na węglu.	
	Miasto Bełchatów	2.1 Zakup i montaż instalacji OZE w budynkach mieszkalnych na terenie Miasta Bełchatowa
	Gmina Dobroszyce	2.2 Odnawialne źródła energii w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Dobryszytach
	Gmina Szczerców	2.3 Montaż instalacji pomp ciepła w gminie Szczerców
Wiązka nr 3	Zwiększenie odporności na klęski żywiołowe na terenie MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów poprzez doposażenie służb ratowniczych Projekt zwiększy to poziom bezpieczeństwa na terenie MOF, mając na uwadze spójność systemów bezpieczeństwa, istniejącą współpracę i integrację systemów bezpieczeństwa w ujęciu ponadlokalnym.	
	Gmina Kleszczów	3.1 Zakup pojazdów ratowniczo-gaśniczych dla OSP z terenu Gminy Kleszczów
	Gmina Ładzice	3.2 Zakup samochodów strażackich dla OSP z terenu gminy Ładzice
	Gmina Wola Krzysztoporska	3.3 Zakup pojazdu ratowniczo-gaśniczego na wyposażenie jednostki OSP z gminy Wola Krzysztoporska
	Gmina Grabica	3.4 Zakup samochodów strażackich dla OSP z terenu Gminy Grabica
	Gmina Kluki	3.5 Zakup samochodów pożarniczych dla jednostek OSP z terenu Gminy Kluki
	Gmina Czarnocin	3.6 Zwiększenie odporności na zmiany klimatu poprzez doposażenie w wozy strażackie jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych na terenie gminy Czarnocin.
	Gmina Rozprza	3.7 Zwiększenie odporności na klęski żywiołowe na terenie MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów poprzez doposażenie służb ratowniczych – kolejne jednostki OSP.
Wiązka nr 4	Ochrona przyrody i bioróżnorodności na terenie Piotrkowa Trybunalskiego Projekt zakłada wzmocnienie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej na obszarze MOF. Projekt obejmuje działania edukacyjne w zakresie kwestii środowiskowych i klimatycznych kierowane do dzieci, młodzieży i osób dorosłych w tym: szkolenia, warsztaty, zajęcia praktyczne (np. zakładanie ogrodów deszczowych, sadzenie drzew i innych roślin, konstruowanie budek dla ptaków, domków dla owadów, konkursy w szkołach), zajęcia m.in. dla działkowców.	
	Piotrków Trybunalski	Ochrona przyrody i bioróżnorodność na terenie Piotrkowa Trybunalskiego

Wiązka nr 5	Ochrona przyrody i bioróżnorodności na terenie Sulejowa Celem projektu będzie podjęcie działań z zakresu czynnej ochrony przyrody, które pozwolą zachować walory przyrodnicze oraz ekosystemy, w tym środowiska wodnego i założeń zieleni urządzonej, jak też wzmocnią ciągłość korytarzy ekologicznych. Wspólnymi elementami łączącym miejsca realizacji projektu z obszarową ochroną przyrody jest położenie względem układu hydrologicznego oraz położenie w granicach Sulejowskiego Parku Krajobrazowego	
	Gmina Sulejów	Realizacja inwestycji w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w gminie Sulejów
Wiązka nr 6	Rozwój bezemisyjnej i niskoemisyjnej komunikacji miejskiej na terenie Miasta i Gminy Bełchatów Wspólnym efektem będzie poprawa mobilności miejskiej Bełchatowa oraz powiązanych z nimi funkcjonalnie najbliższych terenów. Koncepcja mobilności w przypadku gminy Bełchatów opierać będzie się na łączności z systemem mobilności miasta Bełchatów. Projekt zakłada zakup autobusów.	
	Miasto Bełchatów	6.1 Zakup zeroemisyjnego autobusu komunikacji zbiorowej w Bełchatowie
	Gmina Bełchatów	6.2 Zakup i dostawa niskopodłogowych i elektrycznych autobusów wraz z systemem ładowania.
Wiązka nr 7	Rozwój ponadlokalnej oferty turystycznej na terenie Piotrkowa Trybunalskiego Celem projektu będzie wzmocnienie istniejącego potencjału turystycznego zlokalizowanego w obrębie Piotrkowa Trybunalskiego oraz wkomponowanie i powiązanie go z istniejącą ofertą turystyczną sąsiednich gmin Sulejów i Wolbórz.	
	Piotrków Trybunalski	Rozwój ponadlokalnej oferty turystycznej na terenie Piotrkowa Trybunalskiego – Zagospodarowanie terenów wokół Zbiornika Bugaj
Wiązka nr 8	Rozwój ponadlokalnej oferty turystycznej na terenie Gminy Wolbórz Efektem projektu będzie wzmocnienie istniejącego potencjału turystycznego, w tym wyeksponowanie potencjału dziedzictwa kulturowego oraz turystyki aktywnej.	
	Gminy Wolbórz	Rozwój ponadlokalnej oferty turystycznej na terenie Gminy Wolbórz
Wiązka nr 9	Rozwój zrównoważonej turystyki na terenie gminy Sulejów Celem projektu będzie wzmocnienie istniejącego potencjału turystycznego, w tym wyeksponowanie potencjału dziedzictwa kulturowego oraz walorów przyrodniczych. Ponadto należy podkreślić, iż projekt wpisuje się w szerszą koncepcję rozwoju i promocji oferty turystycznej zlokalizowanej na terenie MOF, w szczególności na terenie Gmin Sulejów oraz gmin ościennych.	
	Gmina Sulejów	Rozwój zrównoważonej turystyki na terenie gminy Sulejów
Wiązka nr 10	Rozwój ponadlokalnej oferty turystycznej na terenie Bełchatowa Efektem projektu będzie wzmocnienie istniejącego potencjału turystycznego, polegającego na wyeksponowaniu dziedzictwa kulturowego związanego z energetyką i transformacją węglową.	
	Miasto Bełchatów	Modernizacja budynku MCK PGE Giganty Mocy wraz ze zmianą aranżacji ekspozycji PGE Giganty Mocy (Miasto Bełchatów)
Wiązka nr 11	Rozwój oferty turystycznej na obszarze gmin Gorzkowice, Kodrąb oraz Miasta Radomsko Projekt zakłada rozwinięcie oferty turystycznej na obszarze MOF charakteryzującym się słabym wykorzystaniem tego potencjału. Rozwój turystyki pozwoli wzmocnić potencjał lokalnej gospodarki i wspierać rozwój przedsiębiorczości. Projekt przyczyni się tworzenia wspólnej oferty turystycznej w południowej części MOF w oparciu o walory rekreacyjne.	
	Gmina Gorzkowice	11.1 Przebudowa budynków i terenów użyteczności publicznych, zlokalizowanych w sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych mających na celu zwiększenie oferty form spędzania czasu wolnego.

	Gmina Kodrąb	11.2 Zagospodarowanie terenu przy zbiorniku wodnym w Kodrębie
	Miasto Radomsko	11.3 Rozwój turystyki regionalnej w zakresie utworzenia strefy chillout przy zbiorniku wodnym w Radomsku.
Wiązka nr 12	Rozwój i sieciowanie oferty kulturalnej na terenie Miasta Radomsko, Gminy Ładzice oraz Gminy Kamieńsk Projekt zakłada rozwinięcie i sieciowanie istniejącej oferty kulturalnej, zarówno w układzie powiązań terytorialnych (miasto – obszary wiejskie), jak też w układzie środowisk tworzących lub będących odbiorcami oferty (instytucje publiczne, organizacje społeczne). Projekt pozwoli efektywniej wykorzystać posiadaną infrastrukturę oraz dostosować ofertę do potrzeb w ujęciu ponadlokalnym.	
	Gmina Ładzice	12.1 Kino za rogiem w Gminie Ładzice
	Miasto Radomsko	12.2 Utworzenie Międzypokoleniowego Ośrodka Rozwoju w Radomsku
	Gmina Kamieńsk	12.3 Utworzenie miejsca aktywizacji społecznej w miejscowości Gorzędów w gminie Kamieńsk

V. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

1. Komunikacja z partnerami społecznymi

Na poziomie społecznym należy uwzględnić potrzebę upowszechniania informacji na temat Strategii ZIT MOF 2030 oraz aktualnego poziomu jej realizacji. Aby skutecznie przeprowadzić proces upowszechniania Strategii, dokument Strategii oraz raporty monitoringu i ewaluacji będą udostępnione na stronach wszystkich Partnerów Porozumienia. Upowszechnianie Strategii oraz rezultatów jej wdrażania będzie odbywało się także m. in. poprzez wykorzystanie mediów lokalnych.

Planowanie i wdrażanie Strategii w dialogu z interesariuszami pozwala na skuteczne wpływanie na długookresowe procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze i przestrzenne. Umożliwi to również zarządzanie rozwojem MOF w kolejnych latach ponad występującymi w środowiskach lokalnych ewentualnymi naturalnymi rozbieżnościami interesów, co będzie ważnym czynnikiem wzmacniającym kapitał społeczny MOF.

2. Współpraca z partnerami przy realizacji Strategii ZIT MOF

Poza partnerami porozumienia, we wdrażanie, a także aktualizację Strategii ZIT zostaną zaangażowane bezpośrednio i pośrednio różne grupy interesariuszy, a w tym:

- jednostki organizacyjne samorządów, w tym jednostki budżetowe, spółki komunalne,
- samorządowe instytucje kultury;
- partnerzy społeczno-gospodarczy;
- podmioty działające na rzecz ochrony środowiska;
- podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych;
- pozostałe podmioty pożytku publicznego nie wymienione powyżej;
- uczelnie wyższe;
- instytucje okołobiznesowe;
- inne podmioty, które włączą się w realizację projektów zintegrowanych Strategii ZIT jako partnerzy współuczestniczący.

We włączaniu interesariuszy w proces tworzenia i realizacji Strategii ZIT, w zależności od form i technik komunikacji i ich udziału, ważna jest dbałość o zachowanie zasady równości płci, niedyskryminacji oraz zapewnienie możliwości udziału osób o specjalnych potrzebach.

Kluczowa dla sukcesu we wdrożeniu zapisów Strategii jest efektywna komunikacja pomiędzy Partnerami Porozumienia oraz pozostałymi partnerami społeczno-gospodarczymi oraz czytelne zasady współpracy wskazane poniżej:

- pomocniczości,
- suwerenności stron,
- uczciwej konkurencji,
- efektywności,
- jawności,
- partnerstwa,
- respektowania odmiennych opinii na wspólne sprawy,
- prawa do krytyki.

Celami współpracy z Partnerami są:

1. Skuteczna realizacja Strategii ZIT MOF 2030.
2. Włączenie społeczności MOF, w szczególności podmiotów z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego w działania na rzecz realizacji Strategii ZIT MOF 2030.
3. Wzmacnianie sieci współpracy pomiędzy Partnerami Porozumienia.
4. Zwiększenie poczucia tożsamości mieszkańców MOF.

Bardzo ważna jest akceptacja celów przez wszystkich Partnerów Porozumienia.

Wsparciem uspołecznionego procesu opracowania a następnie realizacji Strategii ZIT jest powołany przez Prezydenta Miasta Piotrkowa Trybunalskiego (jako lidera Porozumienia) Zespół Doradczy partnerów społeczno-gospodarczych stanowiących ciało doradcze. Do zadań tego Zespołu należy konsultowanie i opiniowanie decyzji Lidera, związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT MOF Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów 2030, poprzez przyjmowanie stosownych uchwał lub stanowisk.

Do składu ciała doradczego powołanych zostało 12 osób, które pochodzą ze wszystkich obszarów tworzących Związek ZIT w ramach zawartego porozumienia międzygminnego. Członkowie reprezentują środowiska gospodarcze, instytucje okołobiznesowe, samorządowe, grono organizacji pozarządowych oraz podmioty działające na rzecz ochrony środowiska.

Oprócz doświadczenia i kompetencji merytorycznych osób w składzie ciała doradczego, uwzględniony został również aspekt reprezentowania przez nich potrzeb i oczekiwań społeczeństwa obywatelskiego, przyjęcia odpowiedzialności za promowanie włączenia społecznego, dbałość o poszanowanie praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami oraz zachowanie zasad równości płci i niedyskryminacji. Będzie to również niezwykle ważne w okresie realizacji Strategii ZIT.

Dla zespołu opracowującego Strategię ZIT bardzo ważny jest również stały kontakt i możliwość konsultacji z ciałem doradczym w trakcie organizowanych spotkań oraz w kontaktach indywidualnych. Członkowie ciała doradczego otrzymują informacje i materiały obrazujące stan prowadzonych prac. W trakcie spotkań prezentowany jest postęp w pracach nad kluczowymi rozwiązaniami i ustaleniami Strategii ZIT. W prezentacjach omówione są obszary wsparcia i propozycje projektów zintegrowanych do Strategii ZIT MOF 2030, potrzeby i możliwości rozwiązań związanych z ochroną przyrody i planowane działania zmierzające do poprawy warunków naturalnych oraz uwzględnieni niezbędnych

powiązań między projektami. Omawiane są również zasady dofinansowania w formie instrumentów finansowych.

Następnie ma miejsce wymiana opinii i formułowane są wnioski, które zespół opracowujący Strategię ZIT uwzględni w kolejnych wersjach dokumentu.

Aby ułatwić zainteresowanym podmiotom udział w opiniowaniu decyzji organu wykonawczego związanych z przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT”, przyjęta formuła pracy ciała doradczego, umożliwia zapraszanie do udziału w pracach inne osoby spoza składu oraz umożliwia wyznaczanie swojego zastępcy do uczestniczenia w konkretnych posiedzeniach ciała doradczego. Znacząco rozszerza to formułę uspołecznienia procesu tworzenia a następnie udziału w realizacji Strategii ZIT MOF 2030.

3. Konsultacje dokumentu Strategii ZIT MOF

Dla umożliwienia szerokiego uspołecznienia przeprowadzono konsultacje społeczne, które trwały od 29 stycznia 2024 r. do 4 marca 2024 r. Dnia 21 lutego 2024 r. odbyło się otwarte spotkanie konsultacyjne online z mieszkańcami wszystkich Partnerów Porozumienia, w spotkaniu wzięły udział 4 osoby, a w ramach całych konsultacji zgłoszono 10 uwag.

Uchwałą nr 1/2024 z dnia 29.05.2024 roku Zespół partnerów społeczno - gospodarczych stanowiących ciało doradcze przy opracowywaniu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów 2030 zaopiniował Strategię ZIT MOF 2030 pozytywnie.

W ramach opiniowania dokumentu Strategii ZIT MOF 2030 wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Łodzi pismem nr WOOŚ.410.56.2024.MGW z dnia 18.03.2024 przekazała swoje uwagi i wskazała elementy wymagające uzupełnienia, do których się odniesiono w treści dokumentu Prognozy Oddziaływania na Środowisko.

Swoją opinię przekazał również Łódzki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny pismem z dnia 20 marca 2024 nr NS OZNS.9022.130.2024.KH, który pozytywnie zaopiniował projekt Strategii ZIT MOF 2030.

Ponieważ w trakcie roboczych konsultacji dokumentu pojawiła się potrzeba szerszej diagnozy zagadnienia mobilności na obszarze MOF Radomsko- Piotrków Trybunalski-Bełchatów powstał załącznik do Strategii ZIT MOF 2030 - Elementy Zrównoważonej Mobilności. W związku z tym cały dokument wraz z załącznikiem został poddany ponownym konsultacjom społecznym, które trwały od 8 października 2024 do 21 października 2024. W trakcie konsultacji zgłoszono 27 uwag do załącznika, które zostały rozpatrzone pozytywnie.

W dniu 16.12.2024 roku Lider - Miasto Piotrków Trybunalski, wystąpił drogą obiegową (korespondencyjną) do wszystkich członków Komitetu Sterującego ZIT z prośbą o ponowne zaopiniowanie projektu Strategii ZIT z dnia 13.12.2024 r. przez Zespół doradczy partnerów społeczno – gospodarczych stanowiących Ciało Doradcze. Strategia została zaopiniowana przez Komitet pozytywnie, po czym w dniu 23.12.2024 roku nastąpiło zatwierdzenie Strategii ZIT MOF przez Lidera Komitetu Sterującego ZIT.

VI. Monitoring i ewaluacja Strategii ZIT MOF 2030

1. Wprowadzenie

System wdrażania Strategii ZIT MOF 2030 należy rozpatrywać na poziomie organizacyjnym i merytorycznym.

Na poziomie organizacyjnym działania i projekty zintegrowane realizujące cele Strategii ZIT MOF 2030 będą prowadzone przez poszczególne jednostki samorządowe, które uczestniczą w Porozumieniu oraz inne włączone instytucje publiczne, sektor prywatny oraz pozarządowy.

Zarządzanie realizacją Strategii ZIT MOF 2030 prowadzone będzie przez Lidera Porozumienia – Miasto Piotrków Trybunalski. Jednostką odpowiedzialną za przygotowanie projektu Strategii, jej monitoring i aktualizację jest Biuro Rozwoju Miasta i Inwestycji Urzędu Miasta Piotrkowa Trybunalskiego, który będzie pełnił funkcję koordynatora wdrażania Strategii.

Do realizacji Strategii ZIT niezbędne będzie podejmowanie działań:

- samodzielnych przez poszczególne samorządy i podległe im jednostki oraz włączone przez nie inne instytucje publiczne, podmioty sektora prywatnego i organizacje pozarządowe,
- wspólnych z udziałem Partnerów Porozumienia w ramach projektów zintegrowanych,

Na poziomie merytorycznym będzie prowadzony monitoring wartości wskaźników przypisanych do celów Strategii ZIT MOF 2030 oraz projektów zintegrowanych. W ramach ewaluacji efekty Strategii będą powiązane również z korzyściami społecznymi i gospodarczymi.

Dane do wyliczania wskaźników będą pozyskiwane z następujących źródeł:

- dane gromadzone w wydziałach merytorycznych i jednostkach organizacyjnych Partnerów Porozumienia,
- budżetów zadaniowych, sprawozdawczości budżetowych Partnerów Porozumienia,
- danych od innych podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii ZIT,
- dostępne statystyki publiczne .

2. Monitoring i ewaluacja Strategii.

Przedmiotem monitoringu będą wynikające ze Strategii ZIT MOF 2030 działania i ich efekty mierzone wskaźnikami, zaś ewaluacja obejmie dodatkowo również kontekst społeczno-gospodarczy w ocenie tych efektów. Monitoring realizacji poszczególnych działań Strategii odbywać się będzie w oparciu o przypisane do nich mierzalne wskaźniki. Monitoring będzie obejmował: zbieranie i selekcjonowanie informacji, wskazanie jednostek odpowiedzialnych za pozyskiwanie, gromadzenie, przechowywanie i przetwarzanie informacji niezbędnych do wyliczania wskaźników monitoringu.

Monitoring będzie polegał na prowadzeniu w sposób ciągły obserwacji procesu realizacji Strategii ZIT MOF 2030, w tym rezultatów jakie ona przynosi i będzie ważnym elementem zarządzania rozwojem MOF.

Sposób prowadzenia monitoringu

Podsystem monitoringu określa:

- 1) Źródła, częstotliwość pozyskiwania informacji

Niezbędne jest wykorzystywanie różnych źródeł informacji. Część informacji będzie pozyskiwana z istniejących systemów monitoringu i wyspecjalizowanych instytucji, w tym GUS. Zasadne będzie także zorganizowanie pozyskiwania informacji z innych instytucji.

Pozyskiwanie danych dla potrzeb monitoringu Strategii ZIT MOF 2030 będzie dokonywane z zależności od potrzeb

2) Sposób gromadzenia, przetwarzania, porządkowania i przechowywania informacji.

Gromadzenie, weryfikacja oraz przetwarzanie i przechowywanie danych dla potrzeb monitoringu będzie dokonywane przez Lidera we współpracy z Partnerami. Jako źródła informacji wykorzystywane będą cyklicznie przygotowywane w jednostkach Partnerów oraz jednostkach im podległych dane sprawozdawcze, odpowiednio do potrzeb przyjętych wskaźników. Opracowanie raportów z monitoringu będzie realizowane przez Lidera Porozumienia, który jest głównym koordynatorem wdrożenia Strategii ZIT.

a) Raporty okresowe

Zakres raportu będzie obejmował wszystkie działania Strategii ZIT MOF 2030 oraz wskaźniki monitorowania za dwa kolejne lata. Będzie on wykorzystywany do bieżącego zarządzania wdrażaniem Strategii ZIT przez wszystkie jednostki odpowiedzialne za realizację przypisanych im zadań. Raport będzie przedkładany do informacji wszystkich Partnerów Porozumienia oraz będzie udostępniany na stronach internetowych.

b) Raporty doraźne

W sytuacji wystąpienia ważnych, niedających się przewidzieć okoliczności zewnętrznych o charakterze politycznym, ekonomicznym, społecznym, technologiczno-technicznym, ekologicznym (środowiskowym) i regulacyjnym (prawnym) lub okoliczności wewnętrznych, może być opracowany raport doraźny na podstawie jednorazowej decyzji podjętej przez Lidera Porozumienia po wcześniejszej konsultacji ze wszystkimi Partnerami Porozumienia. Przeglądy doraźne swoim zakresem mogą objąć całość Strategii ZIT MOF 2030 lub jej część.

Rezultatem przeglądu doraźnego będzie raport zawierający oprócz części analitycznej wnioski i rekomendacje dotyczące potrzeby i zakresu ewentualnej aktualizacji Strategii ZIT MOF 2030. Jednostką odpowiedzialną za opracowanie raportu z przeglądu doraźnego będzie Lider Porozumienia przy współpracy z Partnerami.

3) Zasady udostępniania informacji z monitoringu

Dane zawarte w raportach okresowych z monitoringu będą udostępniane publicznie poprzez strony internetowe Partnerów.

Tabela 8. Zestawienie wskaźników monitoringu osiągnięcia celów Strategii ZIT MOF 2030.

Cel strategii ZIT	Obszar wsparcia FELD	Wskaźnik produktu	Wartość wskaźnika	Wskaźnik rezultatu	Wartość wskaźnika
Cel strategii 1: Wyższa efektywności energetyczna obiektów i przestrzeni publicznych na obszarze MOF	FELD.02.23 Efektywność energetyczna – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.	RCO019 - Budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	19.297,39	RCR29- Szacowana emisja gazów cieplarnianych tony	1.012,17
		RCO018 - Lokale mieszkalne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	157	RCR26-Roczne zużycie energii pierwotnej (w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach)	3.097,93
		RCO075 - Wspierane strategię zintegrowanego rozwoju terytorialnego	1	PLRR010-Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej i ciepłej	4.179,937
		RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	104.977		
Cel strategii 2: Zwiększony udział energii pochodzącej z odnawialnych źródeł na obszarze MOF	FELD.02.24 Odnawialne źródła energii – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.II	RCO075 - Wspierane strategię zintegrowanego rozwoju terytorialnego	1	RCR031-Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia ciepła)	5.339,90
		RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	58.000		
		RCO22-Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii ciepłej)	3,9584		
		PLRO034-Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	374		
		PLRO036-Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii ciepłej z OZE	112		
Cel strategii 3: Zwiększona skuteczność działania OSP w prowadzeniu akcji ratowniczych i likwidacji skutków katastrof i awarii	FELD.02.25 Dostosowanie do zmian klimatu, zapobieganie klęskom i katastrofom – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów	RCO028-Powierzchnia objęta środkami ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	17.579,00	RCR037-Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi lub niekontrolowanych pożarów)	34.438,00
		RCO075 - Wspierane strategię zintegrowanego rozwoju terytorialnego	1		9.944,00

	Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.IV	RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	49.419	RCR036-Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	
		PLRO041 - Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	13		
		PLRO042 Liczba zakupionych wozów pożarniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	13		
Cel strategii 4: Poprawa i utrzymanie bioróżnorodności na terenach zagrożonych degradacją przyrodniczą	FELD.02.26 Bioróżnorodność – ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: EFRR/FS.CP2.VII -	RCO36-Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	0,31	RCR095 Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	6.000
		RCO075 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	1	PLRR060 – Zasięg działań/kampanii edukacyjno – informacyjnych	5.000
		RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	61.000		
		PLO073 – Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjno – edukacyjnych kształtujących świadomość ekologiczną	1		
Cel strategii 5: Zwiększenie dostępu do niskoemisyjnego, multimodalnego transportu pasażerskiego o wysokim standardzie	FELD.03.04 Mobilność miejska - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP2.VIII	RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	63.062,00	RCR029 Szacowana emisja gazów cieplarnianych	50,00
		RCO075 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	1	RCR062 - Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego	111.000,00

		PLRO088 - Liczba zakupionych jednostek taboru autobusowego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitarnej.	3		
		RCO057 Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego	128		
Cel strategii 6: Zwiększona atrakcyjność turystyczna i kulturalna MOF	FELD.05.05 Kultura i turystyka - ZIT Radomsko-Piotrków Trybunalski-Belchatów Cel szczegółowy: CS EFRR.CP5.I	RCO075 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	1	RCR077 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem (osoby odwiedzające/rok)	63.992,00
		RCO074 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	183.516,00	PLRR082 - Roczna liczba turystów korzystających ze wspartych szlaków turystycznych	2.992,00
		RCO76-Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego	10		
		RCO77-Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	16		
		RCO112 - Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	16		
		PLRO137-Długość utworzonych szlaków turystycznych	1		
		FELDO034 - Liczba utworzonych wspólnych ofert w zakresie kultury i turystyki	5		

Źródło: Opracowanie własne

Ewaluację definiuje się jako badanie społeczno-ekonomiczne, realizowane w celu oceny jakości i efektów wdrażanej Strategii ZIT. Ocena taka dokonywana jest w oparciu o wytyczne Komisji Europejskiej, obejmujące następujące kryteria:

- **trafność** - czy cele Strategii odpowiadają potrzebom beneficjentów (różnych grup mieszkańców, przedsiębiorców, turystów)?
- **efektywność** - czy działania w ramach realizacji Strategii są racjonalne z ekonomicznego punktu widzenia? Czy ponoszone koszty są proporcjonalne do osiągniętych efektów?
- **skuteczność** - czy wdrażanie działań w ramach Strategii przyczynia się do realizacji założonych celów rozwoju Powiatu?
- **użyteczność** - czy realizacja Strategii przyczynia się do lepszego zaspokojenia potrzeb beneficjentów i rozwiązywania zidentyfikowanych problemów? Czy beneficjenci faktycznie korzystają z efektów działań? Czy pojawiają się niepożądane, negatywne efekty uboczne realizowanych działań?
- **trwałość** - czy pozytywne skutki realizacji Strategii mają charakter stały? Czy efekty działań będą trwałe?

Ewaluacja będzie polegała na analizie informacji uzyskanych z systemu monitoringu. Kryterium oceny realizacji strategii będzie osiągnięty poziom wskaźników celów i działań Strategii ZIT.

Badanie ewaluacyjne

Przewidziane są dwa rodzaje ewaluacji: on going i ex post. Badanie ewaluacyjne on going będzie przeprowadzone w 2027 na podstawie raportów z monitoringu. Badanie ewaluacyjne ex post będzie przeprowadzone po zakończeniu realizacji strategii w 2030 roku również na podstawie raportów z monitoringu.

Raporty z ewaluacji Strategii

Na podstawie badań ewaluacyjnych, sporządzany będzie raport z ewaluacji Strategii ZIT. Raporty z ewaluacji będą opisywały stan realizacji Strategii w układzie narastającym. Raporty z ewaluacji będą udostępniane publicznie na stronach internetowych Partnerów.

Aktualizacja Strategii

Na podstawie informacji z monitoringu i ewaluacji, Strategia ZIT może być poddana aktualizacji. Decyzję o przeprowadzeniu aktualizacji Strategii podejmuje Lider Porozumienia po wcześniejszej konsultacji ze wszystkimi Partnerami Porozumienia.

Ponadto strategia będzie podlegać aktualizacji, jeżeli będzie tego wymagała sytuacja społeczna, gospodarcza lub przestrzenna MOF albo gdy będzie to konieczne dla zachowania jej spójności ze strategią rozwoju województwa.

Wykaz skrótów

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;

FS – Fundusz Spójności;

JST – jednostki samorządu terytorialnego;

MOF – miejskie obszary funkcjonalne;

MŚP – małe i średnie przedsiębiorstwa;

OSI – Obszar Strategicznej Interwencji;

SRWŁ – Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030;

SZOP – Szczegółowy Opis Priorytetów Programu

Strategia ZIT MOF – Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko – Piotrków Trybunalski – Bełchatów;

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.

FEL2027- Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021- 2027

UE- Unia Europejska

OOS- Ocena oddziaływania na środowisko

OZE- Odnawialne Źródła Energii

Spis tabel

Tabela 1. Ocena spójności dokumentu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Radomsko-Piotrków Trybunalski-Bełchatów 2030 z dokumentami wyższego rzędu.....	7
Tabela 2. Struktura logiczna Strategii ZIT MOF 2030.	33
Tabela 3. Cele i działania Strategii ZIT MOF 2030.	34
Tabela 4. Projekty zaplanowane do wsparcia w ramach działań ZIT FEŁ2027 (lista podstawowa)	42
Tabela 5. Projekty zaplanowane do wsparcia w ramach działań ZIT FEŁ2027 (lista rezerwowa).....	48
Tabela 6. Zestawienie obszarów wsparcia w ramach, których możliwe jest pozyskiwanie finansowanie dla projektów Strategii ZIT z Funduszy Europejskich dla Łódzkiego 2021-2027 (FEŁ2027).....	52
Tabela 7. Lista projektów zaplanowanych do realizacji w wyborze niekonkurencyjnym w ramach działań ZIT FEŁ2027 (lista podstawowa).	54
Tabela 8. Zestawienie wskaźników monitoringu osiągnięcia celów Strategii ZIT MOF 2030.	62